

REVISTĂ
A UNIUNII
SCRIITORILOR
DIN REPUBLICA
SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

LUCEAFĂRUL

ANUL XI
Nr. 51 (347)
Simbătă,
21 decembrie 1968
8 pagini — 1 leu

Anul literar 1968

Marea certitudine: poezia

Nici articolul de acum două săptămâni, despre roman, nici cel de astăzi nu sînt, la drept vorbind, niște bilanțuri de sfîrșit de an. N-ai fi alta împotriva bilanțurilor, care-și au rostul lor; Luceafărul, creșem, va publica în preajma decernării premiilor, o pagină de titlu comentate, spre a da o imagine completă a anului literar. Dar dincolo de numărul aparițiilor și de valoarea lor ca atare, există o „realitate” a literaturii de care un bilanț n-are cum să țină seama; de aici, utilitatea discuțiilor cu caracter sintetic. Orice observator atent al literaturii este împins în chip firesc către reflecție și sinteză. Poate că bilanțul anual este prima formă, esențială, a acestui impuls. De la simpla constatare, înregistrare, ajungem la discuția asupra notelor generale. O facem nu fără sentimentul că putem stimula literatura să ia cunoștință mai adînc de sine, de tendințele și de viața ei. Se înțelege că e vorba de speculații pe care alții le pot primi sau nu ca atare. N-am să cad în vanitatea de a le crede pe ale mele infailibile. Sînt cu atît mai umilit cînd, în locul unei replici necesare, al unui dezacord de principiu, mi se fac întîmpinări mărunt de ordinul omiterii unui titlu sau al abuzării de altul. Mulți citesc articolul în primul rînd pentru a se remarca pe ei înșiși și se supără dacă nu se găsesc...

A discuta despre roman a devenit, peste noapte, dintr-o adevărată necesitate, o modă. Este la mijloc și un fel de remuscare a criticii care a ignorat atîta ani mizeriile romanului. Se vor fi simțind criticii responsabili de această lungă noapte? Numai că nu trebuie să repetăm acum nedreptatea pentru restul literaturii. Discuțiile noastre au mereu acest caracter absolutizant: facem pasiuni precise și de scurtă durată, apoi le uităm. Nu s-ar putea spune măcar că se desfășoară o cuprinzătoare discuție despre „roman”: mai degrabă despre cîteva romane. Nici nu le-am analizat bine, pe altele, și am și început să le pierdem din vedere: *Interval*, *Coborîrea*. Și în orice caz, nu ne grăbim deloc să citim *Sătra*, *Ce mult te-am iubit*... Este evident că fără a extinde observațiile la toate nu vom realiza decît un tablou aproximativ al romanului în 1968.

Absolutizarea mai privește, apoi, ignorarea tuturor celorlalte opere remarcabile ale anului. Despre poezie se discută rar și superficial, excepție făcînd „serialele” unui poet: St. Aug. Doinași. A reușit oare romanul să ocupe locul privilegiat pe care-l deține de mult timp lirica? Deși toată lumea nu mai are urechi și ochi decît pentru roman, minunea nu s-a întîmplat și cele cîteva romane excepționale nu au schimbat raportul de forțe. Mai mult spirit critic ne-ar scuti, poate, și de ușurința cu care ne afirmăm noile pasiuni și de cruzimea cu care le părăsim pe cele vechi.

Poezia rămîne în frunte în primul rînd pentru că a știut să păstreze ceea ce a cîștigat. Vom avea și în 1969 atîtea romane excepționale ca în 1968? Iată o întrebare dificilă! În vreme ce soarta poeziei nu ne mai îngrijorează și sîntem siguri că vom avea și în 1969 volume la fel de bune precum *Oul și sfera*, *Leus Polemaei*, *Tinerțea lui Don Quijote*, *Vine iarbă*, *Interiorul legii* etc... Dacă romanul ne va dezamăgi, cum ne-a dezamăgit proza scurtă, nu vom fi chiar de tot surprinși și vom ști să avem răbdare. Dar dacă poezia va redeveni mediocră ni se va părea că trăim un cataclism cultural.

Poezia este marea noastră certitudine.

Anul 1968 este, în poezie, un an al debuturilor ieșite din comun. Cînd prozatorii vor debuta cu romane de valoarea versurilor lui Cezar Ivănescu din *Rod*, voi fi de acord că nu e vorba doar de un „an al romanului”, ci și de o revoluție. Și alte exemple mai sînt: *Cîmpia eternă*, *Măștiile somnului*, *Versurile lui Virgil Mazilescu*, *Versurile lui Mircea Ivănescu*. Puțin credeau, în 1964-1965, cînd au debutat Ion Alexandru, Adrian Păunescu, Ana Blandiana, Gabriela Melinescu că toți acești tineri își vor ține promisiunile asumate cu înția carte; încă și mai puțin ar fi fost dispuși să admită atunci că așa de curînd vom avea alte patru sau cinci debuturi de aceeași valoare (să nu uităm pe Dan Laurențiu și Teohar Mihalache de la sfîrșitul anului trecut). Romanul ne-a umilit fiindcă ne deprinsesem să nu vorbim despre roman. Cu poezia se întîmplă altceva, poezia rămîne marea noastră certitudine.

Valoarea poeziilor reprezentativi înghăduie chiar și mediocritatea. Este un fenomen interesant: ne dezinteresăm de tot ce nu este, în roman, excepțional; multe romane bune din acest an au rămas în afara discuțiilor; citiți însă cronicile, recenzile, de poezie și veți vedea că se analizează cu mult mai mult. Mediocritatea este tolerată numai cînd avem sentimentul de raport just între valori. O literatură nu cuprinde doar capodopere. Romanul nu „face” decamdată o literatură, pentru că trăiește cu prejudecata capodoperei, pe care poezia o disprețuiește de mult.

Și mai este un semn: nevoia poezilor de a se confrunta mereu, de a se analiza critic. Măcar în intenție, colecția *Albatros* reprezintă tocmai această nevoie de revenire a poezilor, care-și caută imaginea potrivită astăzi. Lor înșiși li se va fi părînd că proporțiile s-au schimbat repede, în poezie, unde apar, anual, volume extraordinare. Nu intru în detaliile selecției, mă oprise la faptul în sine: nici Ion Alexandru, nici Nichita Stănescu, nici Gr. Hagiu, nici St. Aug. Doinași, nici Marin Sorescu, nici alții n-au publicat volumele din „Albatros” pentru a pune un punct, pentru că au socotit încheiată o vîrstă în poezia lor. Dimpotrivă: pentru că au vrut să stea în fața poezilor ce vin și a poeziei care se scrie astăzi cu aceeași parte a operelor lor care a rămas vie. E păcat că slăbiciunea pentru roman ne-a oprit să discutăm aceste cărți semnificative. Am fi văzut unde sîntem în poezie. Și poate am fi fost mai drepti cu romanul.

Nicolae MANOLESCU

Desen de EUGEN DRAGUȚESCU

Insemnări de atelier

Îndrăzneală

Cînd vine iarna, cu seri pline de vifor sau de vînturi tragice, seri în care noi, scriitorii, ne îngropăm cu Dumnezeu, coborît și rămas în București într-o noapte medievală, simt că viața mea se mistifică, dăruindu-se integral neliniștii. Și trec atunci, ca și toți prietenii mei, trec, laș sau martir, prin toate durerile reale sau închipuite ale scrisului. Necunoscînd și neavînd graiul păsărilor, pentru a înălța un cîntec pe care-l vrem puternic, încercăm să le furăm aripile, dar vai! — de atîtea ori ne dor mințile ascunse sub pene și coborim în țărîna. Umiliți, frica ne cîntă dinții. Și iar ne smulgem din frică și sînt și unii care cad pentru totdeauna — fiindcă în fiecare trăiește Speranța cea fără trup și neadormită. Chiar sugrumată — și istoria mai aproape de timpul nostru a înregistrat acest act primejdios — Speranța tot zboară. Vrem sau nu, păsările hărăzite cîntecului; și nu îndopării, nu se nasc din ou, singură doar ideea de zbor dă naștere acestor păsări ale dimineții.

Sînt scriitorul pentru care vocalele prezintă exclusiv semne ale bocetului și vaietului, iar consoanele, semne ale minții și ale strigătului, Umblu după semnul care să înscrie Speranța, fiindcă Speranța e în mine și în toți prietenii mei. Acest nou val de scriitori, ținem de axul verde al mării. Undeva, la mijlocul de adîncime al oceanelor trebuie să existe o osie dură, mușchi și tendoane împletite într-o uriașă birnă de apă. Noi ne aflăm acolo, în această vîna de putere și echilibru, care aruncă și cheamă valurile, alungă și aduce luna pe tîrmuri. Sub mari bătăi de viscol, Speranța fuge, se depărtează și iar revine, așternînd peste stratificate pinze de umbră, visul, liniștea și credința.

Moartea, cea atît de neiertătoare, a umblat slută prin calendarul literaturii române, distrugîndu-și mai ales duminicile. Noi trebuie să aducem la locul lor marile sîrbători ale spiritului, să facem rotundă săptămîna, adîncă pacea nopților ei. Sîntem la anii cînd putem să ținem vîntul pe creștet, fiindcă noi îl simțim înțîi, și-l înfruntăm și-l iubim. Noi ne ridicăm cu Speranța în înălțimi, ca să-l întîmpinăm acolo și numai acolo, și chiar cînd unii pierim, știm că ne-am întîlnit cu zăpada în punctul cel mai de sus al îndrăzneții, unde, numai brazil au curajul să urce.

Speranța se înfrățește în acest ceas cu colindele și cu pămîntul românesc. Ea stă în inima prietenilor mei și împrumută chipul lor de fiecare clipă, deschis răzvrătirii, dragostei și muncii. Speranța.

Fănuș NEAGU

IN ACEST NUMĂR

anul literar 1968

cartea de poezie, opinii

despre roman, proza istorică

Jurnal de poet — de Ion Alexandru

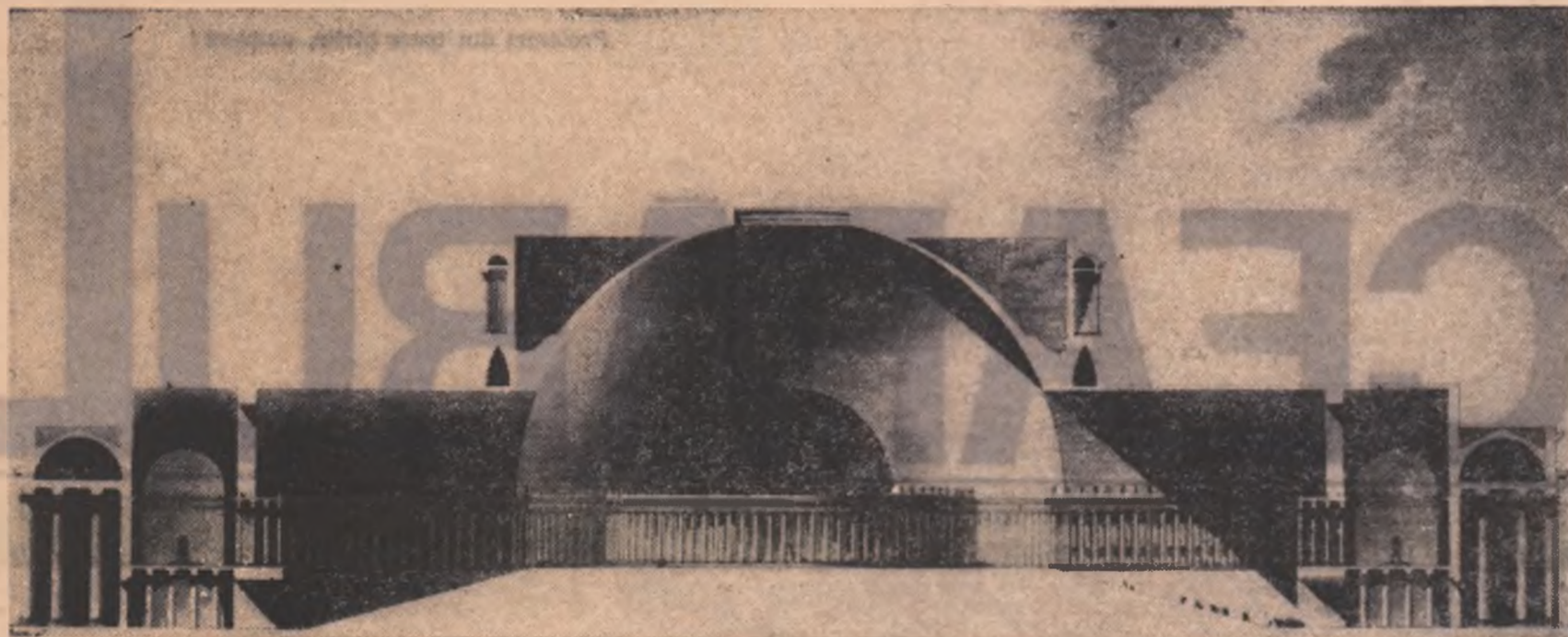
Poeme de Vladimir Holan

Revista „Luceafărul” din 28 decembrie

va apare în

NUMĂR DUBLU

Desen
arhitectural
de
BOULEE

CRONICA LITERARA

A DOUĂZECIȘIPATRA SĂPTĂMÎNĂ

Nu vrem să spunem aici lucruri frumoase despre cronică literară. Ele în general se știu. Utilitatea cronicii este simțită de mulți înțelegând, într-adevăr, de mai puțin. Cronicarul este mai înainte de toate un critic, adică un om cu opinii deja formate asupra literaturii. El va exercita asupra literaturii curente lumina sa. Teoretic cronicarul și supervizorul absolut al literaturii contemporane lui. El cerește totul și dă verdictul asupra fiecărei cărți.

Acastă imagine e naivă și iluzorie. Faptul e imposibil în practică și orice încercare de a-l realiza este o zadărnica tentativă. Nu se pot citi toate cărțile zilei și, mai mult, nu se pot citi numai aceste cărți. Din când în când o retragere în lectură odihnitoare a autorilor preferați este obligatorie.

În consecință cronicarul literar nu este ceea ce se imaginează că este și cronică literară nu este suma sumelor opiniei a ceea ce a cronicii și cronicarului infailibil. Este un dezerat frumos dar și aioc iluzie. Nu e nevoie să cităm nume de critici mari care au naufragiat uneori în cronici sau necrologuri care dovedeau o cecitate totală în fața unui scriitor sau altuia, astăzi dintre cei mai mari.

Un cronicar poate atinge într-o cronică un număr mai mare de opinii juste decât altul. Alăturarea tuturor cronicilor dă acea sumă visată de opinii juste care se cere, iluzoriu, unei singure cronică literare.

Acastă este Critica, ea fiind altceva decât cronicile și cronicarilor fără de care ea nu poate fi înțelesă.

Din concertul opiniilor se degajă lent o medie a lor. Prezența opiniilor contrare, a interlocutorului, când nici una nici altul nu sînt absurde sau nedrepte este bine venită.

Scriitorii rămîn veșnic nemulțumiți de critică. Și pentru că ei confundă cel mai adesea critica cu cel care o face, cronicarii sau criticii, le adresează nemulțumirile directe. Una din insatisfacțiile capitale e aceea că, uneori, cronicarul sau criticul se ocupă și de altceva decât de cărțile la zi. De unde se vede buna părere pe care o au scriitorii despre cărțile de ultimă oră. Vom vedea că nu despre fapte. Supărarea în forme destul de pronunțate în momentul în care criticii se ocupă de chiar Critica.

— S-ar conveni să se scrie doar despre poezie sau proză!

Am amintit însă că un cronicar nu este un cititor exclusiv de literatură curentă. Fiecare de altfel. Numai un fanatic, literalist vorbind, s-ar încapăna să citească numai debutanți sau recentii candidați la gloria literară. Literatura nu începe cu ultimele cărți apărute și nici nu se sfîrșește cu ele.

În această pretenție pe care scriitorul o adresează Criticii, se ascunde o idee destul de mărginită despre literatură și faptul literar. Un critic scriind numai despre producția curentă, aservit total acestei munci! Consecința? O nefastă lipsă de perspectivă. Un critic aservit numai acestei înțelegeri, un critic aservit scriitorilor zilei, Critica literară întoarsă la forma ei primară când spiritul critic e absent discernămintul lipsește și comentariile sînt exclusiv elogii!

Este vizibil că aceasta e imaginea dorită de mulți literați atunci când vorbesc despre Critică. Fapt iarăși inadmisibil.

O scriere odată publicată nu mai aparține scriitorului ei. Ea poate fi deci comentată din punctul de vedere al criticii și nu al scriitorului care încearcă să-și aservească critica.

Critica are un statut autonom și un teritoriu inviolabil. Protestele orale împotriva criticii și chiar cele scrise n-au nici o îndreptățire dacă cel ce le face n-a dovedit o singură dată că poate fi și critic. Nu ne gândim desigur la aspectul formal al lucrurilor ci la capacitatea, dovedită, de a comenta literatura, de a emite idei viabile a propos de opera literară.

Adesea scriitorii de cea mai bună condiție încearcă să transfere Criticii, evident așezînd un critic sau un cronicar, cu propriile lui resentimente de natură, mai mult sau mai puțin, estetice. Repeșul cel mai frecvent: lipsa de rezerve față de un anume coleg de breaslă sau chiar „eroarea” de a nu-l fi negat total. Dacă aceste asiduități ar avea succes — uneori au — am trăi un infern. Creatorul, mai ales cel fără un aparat critic teoretic solid, este exclusivist. Cu atât mai mult acolo unde destulul artistic, este confundat cu cariera literară succesul de public cu garanția de valoare. Este și ceea ce dă o omenescă justificare acestor atitudini. Ele rămîn însă în afara vederilor criticilor. Justificate și inerente creatorului, mai ales în anumite împrejurări, ele nu trebuie să treacă granița aceluia teritoriu care este Critica.

Din insatisfacția de a fi găsit o critică mai puțin aspră acolo unde ar fi dorit o desfășurare totală Scriitorul scoate concluzia că acolo Critica n-a fost obiectivă sau n-a fost curajoasă, sau că a fost condusă de oportunism. Dintr-o astfel de neobișnuită de opinie nu se poate trage nici o concluzie sau nu se poate trage cea amintită.

O literatură este o entitate în al cărei haos critică are investitură să facă ordine. Ea trebuie să transforme în direcții raționale mișcări încă confuze, să direcționeze spre o pistă fertilă aspirații ce altfel s-ar risipi. Există o nevoie de echilibru, echilibrul ce se instaurează prin critică și pe care exclusivismul scriitoricesc, încă atât de puternic la noi, nu vor să-l accepte.

Pentru a da sentimentul unui întreg coerent și vital, critică are la îndemînă un material pe care nu-l inventează și-l preia. De claritatea și discernămintul său poate depinde climatul literar.

Ceea ce dorește orice critic cu sentimentul valorii și al tradiției artistice este un peisaj literar cât mai divers și complet. Într-un astfel de peisaj se poate construi critică. Altfel stau lucrurile cînd avem de a

ce-au încercat s-o facă s-au ocupat mai puțin de opere și mai mult de normalii acestora ceea ce nu e același lucru. E mai normal să nu se ceară Criticii măsuri ce nu-i aparțin cînd de drept este ca acestea să fie exprimate în scris de chiar posesorii lor.

O lungă introducere în poezia lui Poe include Al. A. Philippide în cartea sa „Scriitorul și arta lui”. Încă o dovadă a căutării deosebite de care s-a bucurat scriitorul american la literatură română. Această introducere care beneficiază de traducerea lui Al. A. Philippide e un excelent îndrumar în opera marelui american. De fapt o mică monografie din care nu lipsește nimic.

Un articol despre pronosticuri și superlative. De data aceasta subiectul e critica literară.

Dintre variațiile criticii literare, aceea care se ocupă cu înțelegerea operelor contemporane este cea mai supusă greșelilor. Asupra acestei critici, care se grăbește să înregistreze și să cîntărească literatura prezentului, apasă întrebarea dacă viitorul îi va ratifica sau nu concluziile. Orice critică a actualității este neapărat prozătoare. Cronicarul literar, oricît de cinstit ar fi și el însuși, nu poate pretinde că judecățile lui sînt irrevocabile. Este aici o imposibilitate firescă de-a cîntări drept. O judecată contemporană asupra unei opere literare este în chip firesc incompletă. Aceasta e din pricina că opera literară e însăși nu e completă decât după ce timpul i-a dat dimensiunile definitive, cașind-o și așezînd-o la locul care i se cuvine. Și prin timp, aici, înțelegem media judecăților succesive asupra unei opere, medie care înfățișează o selecție a acestor judecăți, făcută în colaborare cu gustul publicului. A spune lucruri juste despre o operă contemporană este poate tot atât de greu ca a spune lucruri noi despre o operă veche și arhicunoscută.

Cunoșteam un Sextil Pușcariu mare lingvist autor de dicționare, atlase lingvistice, studii de lingvistică. Pe Sextil Pușcariu ca literat îl cunoaștem abia acum prin intermediul unei cărți de memorii *Călare pe două teacuri*. Nu s-ar fi bînuit că renotatul lingvist a avut ambiții de literat și că a renunțat greu la ele. *Călare pe două teacuri* este produsul unei îndelungi reflecții. Deși scrisă la bătrînețe ea este un tardiv gest eliberator. Format în atmosfera culturală ardelenă, presămanătoristă și semănătoristă, Sextil Pușcariu a păstrat tîcniile acestei literaturi și cartea sa de memorii le confirmă. Scrisă fluent ea se citește cu plăcere. E semnalați perioada studiilor peste hotare și călătoriile sale.

E mai puțin memorialistică decât s-ar crede? Sextil Pușcariu prezintă cu multă atenție traseul propriei sale biografii deși mai interesant era să insiste asupra epocii și oamenilor. Informații în acest sens există în carte dar accentul cade pe latura literară a „călătoriilor” sale. E mai puțin o carte de memorii cit un jurnal de călătorie în care transpar mai de mult înfrînșate aspirații literare ale celui ce va deveni lingvistul Sextil Pușcariu. Dacă proporția ar fi fost inversă curiozitatea noastră ar fi fost mai satisfăcută. Despre Viena, Paris și alte capitale putem citi cărți bine informate. Despre oamenii pe care i-a cunoscut îndeaproape Sextil Pușcariu nu *Călare pe două teacuri* rămîne extrem de interesantă prin figurile de lingviști străini rememorate, prin descrierea avaturilor *Dicționarului român academic* etc. Pentru istoria literară nu se aduc prea multe date noi deși Sextil Pușcariu a convorbit cu Titu Maiorescu, Octav Tăzîboanu, Dimitrie Anghel, St. O. Iosif, a cunoscut pe D. Onciul, Ion Bogdan, N. Iorga, etc. însă citeva situații sau informații merite reținute. Reproducem citeva care îl definesc pe Dimitrie Anghel. Duelul Anghel-Iosif pe tema rivalității influenței franceze sau germane este semnificativ. Anghel laudă virtuțile literaturii franceze disprețuind pe ale celei germane și recitînd ilustrativ versuri din simbolismul francez. Iosif îi replică violent producînd citate din literatura citată de Anghel. Este mai mult decât conflictul dintre doi buni amici: un dialog de filozofia culturii românești.

Iată încă o antinomie interesantă: poezia pe care Anghel o da lui Vlahuță, unul din mentorii semănătorismului, *Vlahucia*, ca sens al puținei sale stime ca și refuzul de a colabora la revistele conduse de Vlahuță. Ca pandant al acestei situații lăta-l Vlahuță refuzînd să-l publice pe Sadoveanu pe atunci încă un necunoscut, preferîndu-l în schimb pe Ion Ciocirlan.

M. UNGHEANU

Insemnări de atelier

Din nou despre masa de scris

Uluitoare mai e și masa de scris, masa scriitorului, despre care s-au rostit atît de frumos Pănuș Neagu și Constantin Toiu. Da, masa de scris, metafora noastră cea mai reală cu putință, cumălă îndrăznelii și, uneori, al stagnării noastre. Bucata noastră de pămînt erid, numai a noastră, populată din plin, cu îndrăjire, de recolte abstracte. Atît de vizibilă în tot ceea ce facem și totuși cît de lăsată deoparte, stimulat și teren al artei, dar rareori chiar obiect de observație, de consemnare al artei.

Pătrată, dreptunghiulară, ovală, sub orice formă posibilă, masa de scris ne reprezintă cu fidelitate. Dar, la urma urmei, din ce nu se poate construi, la nevoie, o masă de scris. Orice obiect aproape plat, puțin mai larg decît o îmbrățișare, mortală adeseori, poate fi transformat în masă de scris. Cele mai joase, sub genunchi, te țin aplecat, cele mai înalte, îți dreaptă șira spinării. Mese de scris în dreptul fierii, în dreptul ficatului, în dreptul plămînilor, în dreptul inimii, în dreptul gîtului, în dreptul capului, fiecare la-ndeamînă, după cum este obișnuit să scrie, după cum poate să-și lungească brațul, să-și ridice gîndul. Mese de scris de serie, de comandă, după împrejurări, și una singură, ideală, purtată pe ope după potop, rămasă în mijlocul casei după cutremur, levitînd pe orizont, masa-patrie-mamă, pe care scriem, adăugînd închipuire la închipuire. Pe ea o avem în vedere mereu.

O singură carte, nu a noastră, în cazul fericit, solidă, bine-ncheiată, clasată, ne poate deveni o masă de scris, și chiar ne devine. Sau un șir de cărți, o suprapunere de cărți, deasupra cărora, încercîm, după puteri, să punem virf, să înclieim ultima blană. Dar și o simplă oglindă, culcată, poate fi masa noastră de scris, culcată pentru a ne ogîndi chipul și cerul deopotrivă, pentru-a răsfrînge, la nevoie, și umbra feței celui care ne privește peste umăr, dictîndu-ne sau încercînd să vadă doar ce scriem. O toabă, pielea ei bubuitoare, poate fi tot atît de bine o masă de scris. Fiecare cuvînt, răsfrînt de marea ei sonoritate se aude bine, pentru toți. Depinde de cuvînt, de-nfeșul lor. Cel mai apăsător, cum știm, se scrie pe butucul de stejar proaspăt doborît cu fierăstrăul, cu seva încă plînsă, plin de rădăcini în adîncime. Lăstarii lui își suie cuvintele în aer, le-mprumută taiga din adînc. Cine se ridică noaptea, înnebunit de lună, în munți, și-și alege drept masă de scris suprafața limpede, netedă a unui izvor, își împletește umbra cu făptura străvechiului mocan miotic, lui nu-i mai sînt de-ajuns cuvintele, el se ajută doar de harul lor.

Dar marea bursă a meselor de scris, acolo unde se vînd sau se schimbă neconținut mesele de scris. O cunoașteți, fără-ndoială, spectatori măcar dacă nu participați pămîtași. De vîndut se vînd cele mai neverosimile mese de scris, de cea mai umilă pînă la cea mai prețioasă, și cine are cădere de mină sau poftă le cumpără. Mese de diferite proveniențe și forme, cu preț în scădere sau în creștere, după cum e cotată valoarea. Mese cioplite grosolar, butucinoase, cu picioarele încă umede și negre de pămîntul din care au fost de curînd smulse, mese pe care au fost lăitate animale, îngreșate de grășime, înclăt pînă alungă pe ele fără să le vadă, mese de operație pe care se face de prin biserică, mese din lemn de brad simplu și din nuc fier, mese cu intrări, de culoarea mierii, mese de corăbieri, de alchimisti, lucrate în fier, în mozaic, un întreg bazar dantesc, din care este imposibil să nu ieși cu mîntea tulburată. Dacă se vînd, unele, altele sînt păstrate, în așteptarea unui preț mai bun, sau, în loc de altceva, sînt schimbate între ele, după modă, cînd fiind la cinste, măsura talon, o masă de mestecăc, cînd una stîl, savant lustruită, cu picioarele cambrate. O dată intrat în acest vîrtej este greu să te mai oprești. Împecat cu sine cel care, stînd peisajul, găsește puteri să nu se amestece. Sau renunță la timp.

Cine este atent, și despre el este vorba, nu-și lasă masa de scris la voia întâmplării. O dată aleasă, el caută să-și acomodeze trupul și mai ales spiritul la ea, la întocmirea ei. Ar fi un exercițiu de voință dacă nu s-ar referi în primul rînd la talent. Care-i masa ta de scris, să știi cine ești, scriitorule, nu mi se pare numai o glumă, prea mult adevăr zace în ea să fie doar atît. Să ne-nchipuim deci o masă de scris, una a tuturor și-a fiecărui în parte, croită cît mai curat, mai drept cu putință. Fîre cu plumb să-i fie cele patru picioare, după severitatea cărora să ne orientăm făptura, sau cele patru puncte cardinale, în împietrit suis, repere oricărui operă adeverate. Pentru tăbăie, aș lua un ceas uriaz, cu minutarele în repede miscare, atît de tuși încît orice cuvînt infîmptor, cu zborul jos, să fie rețezat fără menajamente de la început. Un ceas cu un gam de lentilă, adunînd focul, greu de suportat și căldîndu-ți mina neînecat, pînă la ardere cînd e cazul. Ori, într-o viziune gata ivită, masa brăncușiană, pe care fiecare scriitor, pînă la urmă, cînd devine el însuși, ajunge să-și migălească foile, citeva într-o viață. Sau, cum spunea poetul Nichita Stănescu, într-un admirabil poem: Eu cred că pămîntul e plat / așemeni unei scîndurii groase / că rădăcinile arborilor îl străbat / atîrnînd de ele-n gol, cranii și oase — superbă masă de scris spre care năzuim.

Oricît de bogată în semnificații, și semînd unei imagini celebre, legenda mai nouă a omului care și-a pierdut masa de scris, trebuie părăsită. Nu și legenda omului care și-a găsit, în sfîrșit, masa de scris, mai profundă, mai a timpului nostru. E o regăsire a omului și-a oamenilor, un nivel înalt al vaselor comunicante, de înalțimea, puritatea și trîncina cărui sîntem răspunzători. Masa de scris crește și ea din carne, se adapă la sursa aceluiași singe care ne hrănește și pe noi, redespărțirea de ea ar aduce trunchiului întreg o lentă și nepermisă uscăciune.

Grigore HAGIU

IN CURIND APARE ALMANAHUL LITERAR 1969 editat de revista ROMANIA LITERARA

Peste 400 de pagini bogat ilustrate

Pagini necunoscute — poezie, proză, memorii: TUDOR ARGHEZI, LUCIAN BLAGA, ION BARBU, V. VOICULESCU, ION VINEA, ANTON HOLBAN, B. FUNDIOIANU, CINCINAT PAVELESCU, ADRIAN IANUSI, CONSTANT TONEGARU, cîntări de EUGEN MONEȘU și MIRCEA ELIADE.

O discuție cu Henri Coandă despre poezie, muzică și plastică. Interviu cu Julie Cortazar și Alfonso Sastre. Literatură științifico-fantastică, literatură polițistă și de anticipație.

Impresii și imagini din călătoriile unor scriitori români prin Franța, Italia, Uniunea Sovietică, Austria, Elveția, R. D. Vietnam, Republica Federală a Germaniei. ALMANAHUL LITERAR cuprinde pagini despre: literatură, teatru, film, muzică, plastică, operă, operetă etc. Pagini de sală și umor, jocuri distractive etc.

ALMANAHUL LITERAR:

Tudor Mușatescu semnează aforisme și cuvinte încruciate. Ce-i nou și vechi în automobilism? Care va fi moda în 1969?

Cele mai variate anchete, interviuri, mese rotunde, memorii și jurnale inedite în ALMANAHUL LITERAR. Numeroase suplimente-surpriză: reproduceri de artă în plonșe-color, o agendă calendar, un caiet de poezie, ghiduri și hărți turistice și muzeografice etc.

Refeșiți din timp ALMANAHUL LITERAR 1969, o adevărată enciclopedie ilustrată a literaturii și artelor!

ALMANAHUL LITERAR 1969 editat de revista ROMANIA LITERARA

Afinități și structuri

Anul literar 1968 a putut să le apară multor critici drept anul romanului din motivul foarte natural că această specie, cu puține excepții, a suferit o lungă perioadă de criză și acum, deodată, au apărut câteva cărți de autentică valoare sub semnătura lui Marin Preda, Zaharia Stancu, Nicolae Breban, Fănuș Neagu etc., cărți care încep să umple un gol regretabil în proza noastră, dar care nu pot, prin ele însele, să umbrescă efortul maturizat acum al poeziei de a-și revela structurile ideale. Chiar dacă nu se poate vorbi cu certitudine despre existența unor direcții și curente poetice în această mare agitație de stiluri și tendințe care este lirica noastră, nu voi trage imediat concluzii de dezolantă că asistăm la un peisaj inform, cu autori fixați în adormitoare inerte, fericiți de locurile lor simpozoniului metafizic. Dimpotrivă. Cărțile poetilor cunoscuți din anii precedenți nu arată mai puțin interesante, iar cele ale noilor veniți au ambiția să le echivaleze. Fenomenul se explică prin aceea că un poet de talent găsește astăzi un mediu artistic mult mai adecvat și mai exigent decît îl putea spera acum cinci ani. S-a redescoperit tradiția marilor poezii românești acordată la cea universală, adică poezia s-a redescoperit pe sine întorcîndu-se la izvoarele sale originare. Iar anul 1968 a continuat să rămînă fidel poeziei, și aceasta prin apariția unor volume interesante, aparținînd altor autori consacrați de critica literară în trecutul apropiat (Nichita Stănescu, Ștefan Augustin Doinaș, Leonid Dimov, Cezar Baltag, Adrian Păunescu, Ilie Constantin, Ion Gheorghie, Grigore Hagiu, Constanța Buzea, Mircea Ciobanu, Gabriela Melinescu, Gheorghe Pituț etc.) cit și celor noi veniți editorial (Cezar Ivănescu, Sorin Mărculescu, Mircea Ivănescu, Virgil Iazilescu, George Alboiu, Gavril Sedran, Vintilă Ivăncescu, Gh. Istrate, Marin Mincu, Mihail Elin, etc.).

siunii temporale care-i dinamizează orizontul spațial. Cartea apărută anul acesta semnată de *Gabriela Melinescu, Interiorul legii*, reface unitatea pierdută a celor două lumi — sensibilă și inteligibilă — așa cum o arată cărțile anterioare: *Cere-monie de iarnă* (de o captivantă ingenuitate) și *Ființele abstracte* (orientată conceptual); această unitate revădită în *Interiorul legii* se realizează sub semnul unei solitudini eroice, angosante. O feminitate îngîdurată străbate ca o lumină crepusculară versurile *Norilor* semnate de Constanța Buzea, fără ca prin aceasta să se piardă ceva din rădăcina inocentă a simbolului adoptat în titlul cărții. Senzația de puritate desăvîrșită nu vine din adoptarea unei ipostaze angelice în contemplația eului, ci dintr-o sinceritate cu sine autentică, netrucată; îndoiala umană îngănduindu-se și

trate pe retină și în cuvînt, distanța dintre aceste două ipostaze dovedindu-se aproape nulă. Nu alta este, desigur, și reacția obiectelor, plantelor și animalelor în vis, care nu se însuflețesc, dar se mișcă autonom, mai repede sau mai încet după măsura enigmatică impusă de ele însele. Acest univers fragmentar, heteroclit al lui Leonid Dimov are ca numitor comun levitația onirică, denivelatoare, aflată, dar viu colorată de lumina puternică a unei zile de vară într-un oraș „răsăritean și moale”. Levitație în care sînt antrenate caleidoscopice cele mai bizare stări asociate ale materiei, dar niciodată groțofi. O ironie cu totul personală, plină de blîndețe, însoțește această lume, îmbătăită de ea însăși, de infinit.

Nichita Stănescu, la fel de prolific ca și Leonid Dimov, se găsește la polul opus al contemplației, într-o fabuloasă și febrilă criză de timp. Poetul nu mai contemplă universal, ci se lasă devorat de acesta, mineralul, vegetalul și animalul fiind cuprinse de o acută nevroză înclt, aruncîndu-se asupra ființei poetului cu ghearele și cu dinții, devin ele însele această ființă ciudată și umilită de propria metamorfoză, pentru ca să fie negată din nou cu aceeași violență de la început. Rapida transfigurare a lumii se petrece sub ochii noștri, într-un imperiu al vitezei limită care transformă totul în energie cetică, această formă existențială manifestîndu-se ca un cîmp traversat de fulgere și tunete indistincte, la stînga, la dreapta, la nord, la sud, jos, sus etc., el însuși, poetul dezintegrat, integrîndu-se în repaos, echilibrul și armonie paradisiacă. Dar nu un paradis adamic,

poetul spune într-o elegie că „niciodată n-am să fiu sacru”, ci în cunoașterea posedată de ea însăși, nu de obiectul ei, așa cum un magnet își are propriile sale linii de forță, indiferent dacă sînt relevate prin altceva. Oul și sfera, *Laus Ptolemei*, cărți apărute în acest an (ultima reprezentînd prin excelență zgomotul și furia crizei de timp), ni-l arată pe Nichita Stănescu într-o continuitate, protejată de reacție sado-masochistă, de parcă ființa lui ar trăi numai pentru explozia lumii cuvintelor, explozie urmată imediat de o impozitie la fel de puternică, de feroce a necuvintelor.

Adrian Păunescu, poetul *Fintinii* somnambule, de curînd apărută sub lumina calmă a contemplației critice, este, după cum s-a mai spus, și minulescian (Nicolae Manolescu) și macedonskian (Matei Călinescu), ambele ipostaze avînd factorul comun al narcisismului ca transă verbală. Poetul sedus de o demonie a cuvintelor în ceea ce este adevăratul său șocant sau grotesc în succesiune, în sintagme unei atît de lapidare încît tind să capete un ton imperativ, aforistic, este, de fapt, dominat de o ingenuu pasiune pentru ceea ce este armonios și tandru în condiția umană, deși acest fond se revarsă cu patos capabil să-i anuleze semnificația supremă. Adrian Păunescu trăiește în cultul gesticulației largi, la tribuna ideală a principiilor morale care, paradoxal, sînt profesate cu o inflăcărare de partizan, fapt nu lipsit de consecințe specifice în planul estetic. Cele mai realizate poeme ale

Dan LAURENȚIU

(Continuare în pag. 7)

puncte de vedere

arhitectura pe temelia fermă a unui principiu moral. Tonul este grav și mingieritor, lumea participă nevăzută la spectacolul unui catharsis matern (nu trebuie să înțelegem de aici că poeta face undeva eulogul maternității) și cu altă mai sînt cu cit îl există nu ca situația existențială formalizată în limbaj, ci ca atitudine cosmică, venind din situația femeii în lume, echilibrul, așteptare și repaus în mijlocul haotic al mișcării perpetue. Stăpîna lumii, femeia concentrează în sine și ceea ce este și ceea ce devine.

Ștefan Aug. Doinaș are o sensibilitate greacă supusă dimensiunii apolinice, în care ordinea, măsura și echilibrul sînt cele dintîi porunci ale creatorului, demurgului; departe de atracția malefică a haosului, sau chiar în mijlocul acestuia (deși a doua ipostază nu se revelează decît foarte vag și atunci spaima de ridicol sau de sublim trimite semnale cifrate, secrete), poetul se zidește într-un cosmos ideal, fără culori sau forme evidente, dar ascultîndu-și propria armonie. Și acest efect de transparență și fin ghloc sîrîtînd pudic urechea zeitei Atena se înalță din structura profund morală a lui Doinaș, cu atît mai pregnantă în balade, care nîc nu pot avea alt sens decît acela conținut în afara lor. Ca orice moralist, Doinaș este inclinat să caute și să găsească o semnificație, din legenda, istoria sau însuși faptul intim relatat pe un ton epic, semnificație care tinde să devină o propoziție generală purtînd în sine vigoarea și strălucirea de gheață a conceptului. Acest fenomen a generat și interpretările univoce ale poeziei sale (atunci cînd s-au făcut cu o cit de vagă înzestrare și, mai ales, bună credință), încît a trebuit să apară și articolul nedumit al lui Cornel Regman în revista *Tomis*, cu meritul de a fi sistematizat opiniile deja formate și exprimate. Dar poezia lui Doinaș, în pofta aparențelor sale de claritate academică, aluneacă la un moment al percepției în zona misterului, într-o lume pluridimensională: este suficient să amintesc aici poemul *Trei ipostaze ale mării* de o vibrație existențială autentică, angosa fiind egalată aici numai de violența candorii.

Leonid Dimov, poet al contemplației, dar nu cu ochiul fixat asupra unui punct din univers, ci ochiul devenind un centru în jurul căruia se rotește luminile iluzorii, într-o succesiune arbitrară a regnurilor, o interferare a acestor regnuri, fără nici o regulă, dar plină de armonie. Din ce rezultă această coeziune a fragmentelor îmbrățișate în vîrteja hazardului pur, acesta revellîndu-se ca lege supremă a poeziei lui Dimov? Frapantă, imediat, se dovedește prezența absentei oricărei preocupări de perspectivă, de adăncire a ceea ce ni se desfășoară înainte ca un covor fermecat, beat de seducții polierome de asociații voluptuoase care triumfă într-o bucurie nebulă de a fi înregistra-

Desen de EUGEN DRAGUȚESCU

Debut și maturitate

Se spune că atunci cînd duci la ureche un ghioc, auzi mîrmurul mării. Adică, din totalitatea apelor rămîne doar un sunet nostalgic captat de conca spovedită. Tot astfel, dacă deschizi cartea de debut a unui poet și-ți încordezi bine „auzul”, poți distinge uneori „foșnirea mîțoasă a mării cu sare”. Depinde, desigur, și de ureche. De aici și proverbul cu gusturile, de aici și necesitatea diversității de stiluri. Dar depinde mai ales de gradul de sinceritate și de maturitate al poeziei. Rari sînt creatorii care trîmp total de la început, ca Rimbaud, sau care au răbdarea să aștepte, ca Arghezi, pînă cînd cîntecul lor devine „încăpător”. Și totuși, cred că, în acest an, am auzit de trei ori foșnirea amintită.

Pentru prima oară (și cel mai limpede) atunci cînd Sorin Mărculescu ne-a îndemnat să cunoaștem jocurile fugitivului și să zburăm „alături de zeei taciturni / contemplînd strada și pîndind / metamorfozele oame-nilor familiari / în zburătoare”. Dacă poezia „metamorfoze” nu este cea mai de seamă din volumul „Cartea Nunților”, ea se impune totuși a fi folosită drept punct de plecare pentru definirea unei poezii somptuoase, evoluționiste, pline de o albă matitate paleontologică, dar autm încrustate în rețeaua imagistică nenumăratele duoșii de toate calibrele, conștinnd într-o orchestrație sintactică plină de complexitate și desăvîrșire. Măiestria compozițională a lui Sorin Mărculescu îi înlesnește vîdit formularea unei străvechi filosofii, dar la un mod atât de apropiat încît devine nouă: „singur în valea dintre ghețari mă cufund / tot mai uitat tot mai hirotonit în uitare / tot mai ascuns în conul de umbră albastră a criptelor / spre bănușia geamurilor portocaeli / spre tîrîmul unde pasărea urîșită se neacă / tot mai tîcută lămurîndu-se pana de vînt / în valea dintre ghețari / foarte departe sub turma păstorului”. Este privilegiul însingurării care, din incolora răsfrîngere a ghețurilor, recompune o lume în fel de gratuită și sublimă ca lumea curentă, cu întreg cortegiul ei de forme, de culori și chiar de nostalgii.

S-a spus despre Cartea Nunților că ar cuprinde o primă parte tributară unor modalități poetice elementare, că abia cele 18 imnuri finale ar fi definitive pentru poet. Imnurile reprezintă, desigur, o fază distinctă, mai ornamentată, mai modernă, mai apropiată de desăvîrșirea formală. Definitivă, însă, pentru aria poetică a lui Sorin Mărculescu mi se pare înțibia baladă. S-o reopostim:

După nuntă, cerurile desfășoară un tîrg străvezit printre servetele albe și cirpe roșii. Pînă cînd, în sunet sec de bită, „orbii” poetului întunecînd scena aprinzînd batiste albe la răscuri: ies fețele de cositor. În acea clipă tot decorul se pune în mișcare, interferează, se multiplică, se încadrează într-o zurbă nocturnă, dar o zurbă mută, parca o întoarcere la epocile primordiale, un fel de destilare a motivelor folclorice pînă la topirea finală a fetelor de cositor, umbre de Voichite pierite-n alții negre. Lucru ciudat însă, toată această lume se consumă la limită, adică în zona fluidă a unui hotar: la frontiera dintre orfic și oniric. Pe acest hotar porneste mai departe, înconjurînd parca un infern nesfîrșit, poezia lui Sorin Mărculescu, amplu și răspicat afloriment al speciului artistic românesc în peisajul poeziei moderne.

„Versurile” lui Virgil Mazilescu, cea de-a doua împlinire poetică rădăcită printre debutanții acestui an, celebrează o asfîrșită înțelere a lucrurilor. Dar o înțelere laică, din care Dumnezeu este exclus: „ca lucrul pe lucruri călcînd / ca palme pe treptele umede / ... pînă cînd ochiul sting mi se face cîntar / pînă unde se stă pe vulpi și se rîntăie transăfîiri”.

Ba mai mult, chiar relațiile imprumutate ceva din concretețea relatorilor, pentru că „suntem fericiți ca trestiele”, pentru că „hubirea pentru tine mamă e și o jucărie”, pentru că picioarele devin o reînnoțire, viața ne succede gîturile, iar frumosele rezolvări au fost cîndva umbrele de soare. Deși în poezia lui Virgil Mazilescu nu întîlnim forfota erelor în gondwane imense, ca la Mărculescu, iarna lui scitică localizată într-un mic port danubian sau plînsu-i încltîit prin „nordul acelei moldove cu păduri” capătă, datorită unui inefabil procedeu poetic, o măreție geoneurologică, necălitată, într-un mediu de firească solemnitate: „uragane de picioare de lupi la fîrm / și în acest decor nevinovatele s-ar putea să eziezi”. Conștient de primejdiile revoluționare din care este alcătuită condiția umană, „nevinovatul” poet se lasă totuși adulemeat de o fericire care exclude simțămîntul morții, adulemeat „din platină, din asfalt, din arama rezolvată pe marile edificii”. În vîntul lui revine însă mereu un alb oras care-l ajută să termine povestea. Este fîră doar și poate nostalgia cîrîntului port natal, amplificat, reneratut, proiectat la dimensiuni colosale dar încăpînd totuși în sufletul său „profund gospodăresc”, cu aceeași magazie vopsită-n galben, cu piata, chioscul și cinematografele.

Uneori, Virgil Mazilescu mimează cu voluptate și virtuozitate jocul unui pre-suprarealism, de la Cendrars „ureme a căldorilor ieftine a noastră avem mijloace...” pînă la Tzara „ducă-se acum ochii mei pe trei sîmii înapoi la cavilion”. În ca potezaă niciodată în automatism. Dimpotrivă, poezia lui pare ciocănită cu migală, luciditate și viciu secret, pentru a sugera procenteale mai mari sau mai mici ale unui sens pierdut în neguri: „o ceață / o confuzia necesară / a zorilor în care s-au înecat sazofoane”.

Și eu am umblat deci, odată, cu o amintire în brațe”, ni se spovedește la începutul volumului său de „Versuri”, Mircea Ivănescu, cel de al treilea poet „împlinit” care a debutat anul acesta, în plină vară. Este un fel de a vorbi pentru că Mircea Ivănescu are „brațele” dăldora de amintiri, pe care le poartă cu eleganță, fîră a da nici o senzație de greutate. În realitate, însă, poezia lui este cea mai „gravă” din cele pe care le comentăm, adică cea mai încărcată de fluide tanatofore. Nevoit, din priceana prea lucidei sale convingeri că nu există exterior și interior, a se roti în cerc, sau a se roti odată cu cerul, poetul vede cu tristă și molcomă spaimă că uneori acest cerc nu se încheie cum trebuie și atunci „prin ce rămîne deschis, întră timpul”.

Perplez și zămbitor, poetul nici nu încearcă să oprească năvala amintirilor, ci doar își măturăsele cumplita certitudine că există trecut, simte mireasma covîrșitoare a putrefacției clipeilor moarte. În care, desigur, plutesc verile zăpezi climatice, fereștile cu grădini în curs de decolorare, tremurul trompei elefanților cînd dorm. Descompunînd această lume, reală altădată, piese separate, Mircea Ivănescu adaugă nostalgiei o torsione sfîșietoare, aproape de nesuportat, datorită transformismului lucrurilor care, pe neașteptate, devin frunze, iar peste toată această lume caleidoscopică răsună vocea zguduitoare a lui Irod din viclemurile de dinaintea vacanțelor de Crăciun.

Jocul acesta cu clipele nu-i un joc grațiu, nu-i jucat în sine. E un fel de dans împărătesc (poetul obișnuiește să se istorisească la persoana întîi plural) într-o lume hărăzită, odată cu destrămarea prezentului, numai închipuirii, deci afiată total în stăpînirea sa. Dar nu-i un dans de unul singur, ci un pas-de-deux condus de o prezență feminină, conturată hipnagogic: „...jocul cel mai trist, / e cel cu fața ei, numai închipuită / din lini și cearcăne... / ...întîi, îi așezi un cearcăn, alene rotit, / sub ochi — și de aici poți începe / să-i construiești fața de în gîndurarea — / ca și cum ar citi, și bruce, ridicînd ochii, / fața i-ar căpăta realitate”.

Dar, tot așa cum se poate înfiripa din cearcăne, ea se poate și spulbera, silind poetul să rădăcească prin nesfîrșirile infernului în căutarea judelei Radamante. Construită din toate micile și marile imagini care alcătuiesc viața de zi cu zi, poezia lui Mircea Ivănescu capătă dintr-o dată o curbură orbitală, aproape înspăimîntătoare: „Moartea e o lumină decolorată. Privirea spre ea / e și frică, și flăcără scurtă, — mald, gîlbuiie — și oarbă / așezare de vorbe”. Cerul rămîne deschis doar uneori. În cele din urmă se încheie, se turtește, devine elipsă. Poetul începe să graveze în jurul propriei sale poezii, în ron-ronul ca de șarnier defect al motanului Theobald, întrebîndu-se: „Poezia e altceva?”. Nu, nu e altceva, ne îngăduim a-i răspunde noi.

Acești trei „debutanți” sînt în afara cîntărilor, a imaginilor păpăite cu stîngăcie, a prozodilor imprumutate și, deci, în afara competiției.

Mari iubitori de întorsături și ambiguități morfologice, atît de „moderni” în scriitura lor, ei manifestă un respect aproape religios pentru sintaxă, nerătăcindu-se niciodată prin labirintele sale, dimpotrivă mergînd cu siguranța păstrătorilor de comori. Este vorba deci de trei debuturi mature, menite să pecciliuască un salt calitativ al dezvoltării poeziei noastre în ansamblu. Și acesta nu este un pronostic ci constatarea unei navigări necesare. Pentru că, așa cum spune Sorin Mărculescu în imnul său fîră sfîrșit, „E deajuns să se desfacă o pădure și-o liniște / în care cuvinte rădăcite într-un regat de lucruri / câteva existențe paratele dizolvate într-o dorință de zbor / ca să înfirșii mirat pe o lespede rectangulară sub umbra / răsplintilor de nemuriri...”

Ion ALEXANDRU

Leonid DIMOV

chipul lui pascal și al lui eminescu

S-a scris prea mult despre cugetările acestui mare Pascal necunoscut încă, studii și exegeze critice, ca să mai poți încapa cu un rînd nou. Și totuși, nu s-a spus nimic, aproape despre ochii acești blînzi și întunecați ughind un cîntecur lăuntric mistuitor. După trei sute și ceva de ani de la moartea timpurie, chipul lui pare a fi una din cele mai adînci lumini ale acestor vremi numite era noastră. Comentarii îl socot poet de prima mîrime. Dar ce este Poezia? Ce sînt textele aceste adunate cu trîudă de prin unghere răvășite ca dintr-o casă cercată de furtună? A murit la 39 de ani deodată cu Eminescu; căci Europa este o lume de aceeași orbire, în care Orfeu, tracul de la noi, întîlnește poet, Intemetiorul Askezi — condiție a lîrei în univers, cu Holderlin, de la izvoarele Dunării, și cu Eminescu, de la vîrsarea Dunării, în marea Mare sau cu Pascal de sub clopotele Port-Royalului sînt frați de destin. Un seminar special care se face aici, la universitate, săptămînal, despre Pascal sau Prometeu sau Kleist, un seminar întreg, ar trebui să fie și pentru Eminescu la București! De altfel, aceasta e una din problemele ridicate de mult la Universitate și care ar trebui deja înfăptuită.

Nu istorie literară ci văzute cîteva versuri în toată adîncimea lor, unde duc și ce ne arată în univers. Un poet ca Eminescu nu poate fi istorie, așa cum nu-i aici Holderlin și în Franța Pascal.

Acesta mult teoretică vreme și atît de compartimentat — științific, pe lîngă atîtea confuzii a indicat și cîteva căi de fugă din ea: anume, cei fîră vreme marii autori, se vede azi mai limpede ca nicîndă că ies din timp, că ceea ce au spus, nu suportă dezvoltare sau cădere.

Lucrurile acestea se descoperă în ultima vreme de la catedrele universitare de aici.

Ce mai este astăzi filozofia? Ce-i poetul? Ce-i Pascal? Mirarea în fața lumii pe care o numeau cei vechi și nerămăși o socotea și lumea noastră ca starea celui deschis în fața Fîrîi, Mirarea — întrebare: — că din ea derivă poem eminescian sau fragment pascalian sau poem heideggerian, vom vedea.

Au trecut vremile criticii literare specializate în numirea estetizant-literară a produsului creator.

Ce este literatura — nu se mai întrebă nimeni. Ce este poezia? filozofia? Aci ne întrebăm iar cu mare

JURNAL DE POET

intimitate ce este Firea? Ce este acest Sein? Și mai departe oțlesc filozofii întrebînd ce este firea lucrurilor? Și mai departe ce este esența firii lucrurilor? Aici ne aprim cu întrebările căci nu am primit nici un răspuns de sicidieri. Și o lădm de la capăt întrebînd cu poezii cu gustnicii și filozofii laolaltă.

Și după această incursiune întrebătoare cu ce rămînem? Deu mai jos întîlne poem ce deschide calegerea „Aus der Erfahrung des Denkens” „Din înfrîcămîntele societății” al lui Heidegger. Poemul e scurt dar deschide o zare mirînd-întrebarea:

Drum și cîmpînd
Cătrînu și poeste
Se gîdșec pe-aceșii cale
In, a est sena e recitat un presocratic sau un Bonaventura. Cînd citim astăzi următoarele versuri scrise în tinerețe de către Eminescu,

Făclie de veghe pe umezi morminte
Un aned de clopot în orele sfînte,
Un țig ce își moaie aripa-n amar,
Astfel ai trecut de al lumii oțar.
ne putem mira la nesfîrșit, întrebîndu-ne.
Un filozof, profesor de aici, ar scrie o carte pe nerăsuflăte despre ce se spune aici. În 4 rînduri — căci așa se face o cultură, ridicînd valorile naționale la adevăratul lor rang. Cîți poeți au acut norocul și măreția să potrivească atîta nesfîrșit în cîteva vorbe arătoare? Poate că numirea mai potrivită pentru curaj ar fi aceea de întrebători. Poeții întrebă, au curajul acesta și puterea de a întreba. Căci au de

unde întreba. Își pot hrîni întrebarea din tainic lăuntric zăisăd puterea „Eu nu știu cine m-a pus în lume, nici ce este lumea, nici ce sînt eu: sînt într-o ignoranță teribilă în fața tuturor lucrurilor: eu nu știu ce este trupul meu, care mi-e rostul, ce-i sufletul meu și această parte din mine însumi, care gîndește cea ce eu zic, care reflectează asupra a toate, și asupra ei înșuși și nu se cunoaște mai mult decît ca un derivat...” (din manuscrisele neclasate după ediția — Opere Complete „Aux Editions du Seuil”). Aceste rînduri din Pascal, dintr-o aceeași tensiune lăuntrică se nasc precum versurile poetului. Am pe masă un volumaș cu un fel de poeme de Heidegger. Filozoful, i se spune, scrie poeme. Și iar întrebarea ce-o fi filozofia?

Mergi și porți
Greșeală și întrebare
De-a lungul Poteci tale.

Oricît de adînci ar fi aceste lumi și de deschizătoare întrebările ce le ridică tot rămîne fără răspuns.
„Cum oare din noianul de neguri să te rîmp” spune poetul nostru. Chipul lui Pascal și al lui Eminescu, umbrite de-o jale lăuntrică mi-au apărut din noapte ca două oglinzi de cea mai limpedă adîncime în care nu se mai văd încă urme din neînțînă noastră: „Însă „Zadarnic după umbra ta dulce te întînd: / Din valurile vremii nu pot să te cuprînd”.

Cîteva semne din Pascal:
Noi stîtem plini de lucruri care ne aruncă înafara noastră...

Foc. Bucurie, bucurie plîns de bucurie,
Renunțare totală și blînd,
Deum meum et deum vestorum...

...Toate plăcerile noastre nu sînt decît vanități; că într-o bună zi, după puțini ani, stîtem în cumpănită necesitate de-a exista etern ori de-a fi anantizați sau nefericii. Nu-i nimic mai real și mai teribil decît aceasta.

Ion ALEXANDRU

Leonid DIMOV

La Poarta Nord

Lui Ion Barbu

La Poarta Nord, din lemn mai sfint, sta racul orb...

Din furca frintă bate ploaie și ploaia sapă în uluci, cind serpii casei fug mai goi...

Din furca arsa bate vint, aleargă pomii pe pământ, cind baba în crucea porții, beață...

Casiilor fierbinte-n apă fă ca foaca iar să bată pentru fată nenunțată cind flăcăul nătrădul doarme somn...

Cind butucii dau ciorchini străchini, străchini stau lumini, Urcă gîndul iedera pînă-n poarta raiului...

Doar moșul de fîină tace, de porumbei pe umeri plin, cu ochii-n var joacă țintar, clipește dus...

PLATON PARDĂU

Calendar

Calendarule, douăsprezece emisere verzi sau douăsprezece gurzi în douăsprezece lunze...

Te-am infulecat

Acum încep să mă umflu și seamănă cu muntele Ouzorul - pîndit de hoți și de țilhari...

Hai, toluși, cine mă taie pînă la strămoși, cine-mi scoate pielea peste cap lăsîndu-mă zidit...

Capul

Cine țu-a dat capul acesta de scoruș, ochii roșii gura cusută cu firul...

Creierii tăi care cresc în pădure, o ciupercă fierbinte,

Doamne, Dumnezeu, cum se mai întinde malina asta, din am în am, și caută și caută...

Haideti odată, trageți gardul, rezemați-vă singele de pielea lui de șopîrlă, înfigeți-vă capul în feapa scorsului...

Dragoste

Drept în miezul capului mă doare de ațîția copaci, Sar unul la altul și se iubesc ca oamenii.

Timpiți exemplu, zic, mai luăm și de la pădure, parcă n-ar fi destule fiare în sertarul nostru.

Așa că noaptea pocnesc ciaturile ascunse în carnea mobilă, și zăcem impușcați unul lingă altul.

Primăvară

Scoate-ți-mi cetate asta din cap, doți drumul la cai și la porci puneți toaiaul în mina orbului...

Un miras de răchii inverzite scoală singele din morți, Merita să spargi zidul cu fruntea pînă la creier.

Curînd...

Doamne, vinovățește-ți taina! Eu m-am trezit născut într-o luminare...

Desenele cerului s-au tipărit pe palme și-oricit aș vrea n-am să pot lăpăda Miresmele tale trecînd ca ingerii...

Ascuns în spatele privirii mele Trupul mi-alunecă-n fum Spre capătul de flacără curată Fărăsînd năluci de cenușă.

Miini nevăzute tainic m-asează-n Răspîniile umbrasoare ale unor ștefnice Sub care rugile tulburii Ingenunchează fațioare străine și albe...

M-am născut într-o luminare, doamne, Cersîndu-mi fumul mă caută o stea, Carnea mea de ceară se linguește, Noaptea mă culc într-o lacrimă grea...

O, vine un ceas pustiu, neașezat, Cînd drumul trece peste timp și scapără...

Doamne, într-o luminare m-ai uitat - Și curînd nu voi fi decît flacără!

Cintec

Eram plin de ochi și orbeară, Om de ceață eram. Și-am zăcut - Apele m-au adulmecat Și m-au băut.

M-am rînit pe drum lung, Cu sete arsă de mare De pietre mi s-au tocit pleoapele Și văd numai soare.

Nu mai știu să adorm, Iarba îmi face descîntec, Stelele-n mine se-ngroapă Ca-n cintec.

Sînt numai ochi, numai vaz, Mă se se de noapte, de somn - Miine din maluri țura-voi Umbra primului om...

Noroi

Prietene, fereste-te de întîmplări, Auzi-le cum macină timpul cu gura, Virsta ta fură aur, fură cuvinte Pentru culesuri mai mari.

Fereste-te, prietene, de întîmplări Ce vor să-ți verse-n drumul tău noroiul - Să-ți lezezi talpa-n cleiul lor murdar Ințepîndu-ți strîmb țiparul.

Tu ai alt cer de creștere Și-alt gînd te-asteapță să-l arunci Din frunte-n vîile cu moarte Acolo unde nimeni nu așteaptă - Ci doar un vînt slăbit mai dezvălește Cearșaful putred de pe fața morții.

Înțoarce-te la tine și fereste-te De întîmplări ce de o heită sloboadă Ca macină pe la răsîntii umbre, Noroi scîuz, adulmecîndu-ți timpul - Și pedepșește-te!

Baladă de renunțare

Acoperîndu-se de nemiscare Răsuflă-n urmă drumurile de noi Și fiecare sîntem un Mai-mare Și fiecare sîntem Doi.

E timpul să ne desertăm de vești Să punem totul la mijloc de mese, Tîlharul cel mai vrednic dintre noi Să punem totul la mijloc de mese,

Ne cere Negrul. Albul ne refuză. Ne locuim cuvîntu-ntr-un cocor - Miresale de pragul lor de jertfă Le dăruim slujirii tuturor.

Nu mai avem ce pierde. Deci trăim Pe jumătate putrezidî în tină - Șerpi de otrăvă se scufundă-n noi Foind pe spațiul nopții din refîd.

Un întineric ne vomîliă slut, Ca pe-un barbot icîndu-ne din pintec Și fiecare cade-ntr-un Urit Murînd în el, ne-conjurat de Cintec.

...E timpul să ne dezbrăcăm de noi Și să lasăm tîlharul cel mai harnic Să se strămute-n vîzul nostru gol, Pîndîndu-ne miresale slugarnic...

Nu-mi pune legi și pe neîntimplare...

Nu-mi pune legi și pe neîntimplare! Nu mă orbi cu propriile-mi rugi - Ci varsă-mi în ferestre-o luminare Și-n scoaba ușii slobozeste drugi.

M-adulmecă de ieri o clipă lășă Și eu încerc s-o-nseal, și s-o alung. Dar ghimpiei ei dogoritorii m-apasă Și-n mizga umbrei mele mă scufund.

De ieri o veste-n temple mă izbește: - În mine locuiește cineva... L-aud cum doarme, cum își mișcă somnul Și cum își zvință rînila la stea.

Pe care chip mi-apasă semn văzduhul? Cuvîntul jumătate îl rostesc Și-apoi țirî siluitor în mine Străin, c-o altă buză îl strîșesc.

Poate pe cînd eu beam lumină veche, Nebănuît el s-a prelins sub pleoapa Din care-am, privindu-mi prin pupîlă, Imi fură cerul, dragostea și apa.

Din boala lui va trebui să sufăr Tîrît prin cerbul unui soare beal, Deșîn dezastre siluții și-n cazne L-aș lăpăda pe un cuvînt varsat...

Lovit de nordul negru al luminii Poate că trupul meu va da lăstar Să-mi renască neistovî făptura Ingenunchiată pe un alt altor...

Oricum, dă-mi semn cine ești, ce sînt Și pune-mi în ferestre-o luminare - Mă bate-un vînt ciudat dinspre pămînt Cu pulberea desprînsă din țipare.

Nu-mi pune legi și pe neîntimplare! Mai am un pas și-apoi cobor în somn - Pe tronul umbrei mele te așază, Tu, cel ce-mi ești gropar sau sluj sau domn...

musafirul

D. HONCIUC

dar îi fi avînd și mata dreptate, că nu vine nimeni să-ți spuna iaca fă așa sau fă așa, și Maria se strecura pe ușă.

Ea îl zărise în poartă pe Apit și ieși să-i spună să știe și el. - A venit un om din Calafat, Apit, hai repede, vrea să cum-pere vaca, vezi cum faci, să nu-ncepi iar pe boierește c-ai plit-tisit tot satu de cînd ai venit, om fără jucecată, poate dă Ple-nezeu ș-o vindem.

Apit pășea liniștit pe cărarea îngustă, săpată în zăpada înaltă, uitîndu-se peste acoperișul casei. Vroia și el să vindă vaca, o sterpăcută ce-l drept, care arunca peste cap tot ce-l cădea între coarne dar își pierduse nădejdea. Tropăi de citeva ori să-și scuture zăpada de pe bocanci și intra.

În casă îl aștepta un om îndesat și noduros, cu nările deschise și cu făclie rupte brusă din pomeți, care întoarse capul cu o tresărire goală ca și cum ușa s-ar fi deschis singură.

Apit se opri în prag să se descopere, își netezi părul înclîcit blîgînd ceva a bunăseara. dar trebuia să se urnească, fiindcă intra Maria.

- El e bărbatu-meu, venit acum trei luni din prizonierat, mata îi fi fost, n-ai fi fost, eu n-am de unde să știu, lumea-i mare și omul cît trăiește umblă, o să vă-nțelegeți. Se repezi la plită și începu să sufle în focul care amenința să se stingă.

Frecîndu-și palmele înghețate. Apit înainta nehotărît către mijlocul casei apoi se așeză pe celălalt pat, în fața străinului. Lemnele trezite din nou plեսneau în sobă învălmășit și uscat cu sunet de măzărche aruncate pe sticlă. Maria nu mai sufliă.

- Vasăzică, dumneavoastră proveniți din Calafat, innodă Apit vorba la primul ei capăt. - Din, mai frate. - Ar vene pe Dumăre, legăna Apit cuvintele. - Dornule, dumneata dacă ai vacă de vinzare bine de bine, dacă nu...

Voca străinului umplu casa pînă în toate ungherele și Apit inclină puțin capul ca lovit peste urechi. - Dacă n-ai spune-măi frate. - Să știi mata că noi nu sîntem o sămîntă de oameni proști care purtăm omenirea cu vorba, se răsuci la el ascuțit Maria aruncînd în foc o mînă de vreascuri.

- Da, vaca poate fi văzută, îl asigură precaut Apit. Un val de vînt sfîchii suierător gemurii. Străinul scoase din sin o tabacheră mare de aluminiu în care păstra banii și începu să-l numere. - Parcă dacă-s din Calafat o dai mai ieftin...

Ridică mai la lumină o bancnotă ponosită reparată cu foiță de țigară și o cerceta atent pe toate fețele. Apit îl privea. - Tu ce zici, Marie? se trezi el vorbind. - Iaca, grajdul-i după casă, să poțtească ș-o vadă dacă vede pe-numeric, să iele și lampa dacă nu l-o stinge vîntu, că de asta-i vînt, să stingă, eu contra nu mă pun.

Apit se înspăimîntă. Omul acesta era în stare să spună hai domnule, ș-o vedem odată și să-ți plătesc că mă culc. Așa-s eu; mă las mai devreme dar mă scol la primul ceas după miezul nopții.

Însă străinul ceru o cană cu apă. - Servește-l pe dumnealui, Maria, porunci săritor Apit, în timp ce omul apucă o cană de tablă de pe fereastră și se servi singur. Bău zgomotos și opintit de parcă-ar fi înghețit o curea, apoi răsufliă lung.

- Vorbim de unde sîntem, de unde nu sîntem și cînd la preț nici o para mai jos, ce să mai... cunos și eu la oameni, măi frate. - O fi fost și dînsu plecat de-acasă, dacă zice mereu, măi frate bînuî Apit. Și el, Apit, cînd se întoarse n-o mai scoțea pe Maria din mîi frate, dar ea îl dezbrăse repede. Numai de politețea aceea a lui anapoda și degeaba și lipsa de împotrîvire la orice, care se mîna mai degrabă cu frica nu-l dezbrăse, fi rămase în oare.

Aspectul ultim și cel mai curios al războiului, explica învățătorul Palanca într-o zi ploioasă din noiembrie la circurma din mijlocul satului.

- Vaca-i tare harnică, se semeți cu atenție Apit. - Și glumește, trînti femeia, să tot ai la casă așa o vîetate. Străinul întînse mîna să potrivească o ceașcă pe fereastră, dar se opri uitîndu-se lung la ea, de parcă n-ar fi auzit-o bine. Maria înmărmuri speriată.

- Ia, să facem noi lampa aceea mai mare, Marie, se hotărî brusă Apit, și femeia se urni. Străinul se întoarse la găleată, își umplu o mînă cu apă și-o repezi în cap. Scoase din tabacheră un pieptene tot de aluminiu și începu să se pieptene de la o tîmplă la alta. Apăsă părul odată cu palmele apoi se pieptănă iar, pîșînd fudul prin casă.

- La mine-n sat, mai este unu exact ca mine, da el nu agonisește. Apit se mîhnî: - Aia nu-i om, domnule... Tu ce zici Maria? - Că dacă ai un cal și două vaci, se stropi străinul la el, poate să tot întîndă vecinii gîtu peste gard că are la ceai. - Așa este, recunoscu zăpăcit Apit. - Că vecinii te mîhnîcă. - Așa este, aprobă din nou Apit deși el nu avea nimic cu vecinii.

Străinul sufliă în pieptene. Tăcea. Apit își făcu de lucru măturînd cu dosul palmei niște fărîmături inchipuite de pe masă, dar deodată opri mîna la marginea mesei și sălta capul. Dinspre poartă răzbătea un dupăt surd de pași care se apropia greu și cei din casă înțepiră ascultînd. Se uitau toți trei unul la altul ca și cum dupătîl acela era o veste și cînd în dreptul gemurilor se ivi o umbră înclîndu-se la ferecare pas. Apit se îndreptă din spate: - Trece Ghîta a lui Zaharia, șchiopul. O ia pe de-a dreptul prin fundul grădini.

Maria își așeză mai bine basmaua pe cap. - L-am cunoscut eu după mers, da mă gîndeam că nu-i el. Da iaca, el era. Umbra se trase spre marginea gemurilor și dispăru. - Bine, măi frate, făcu străinul și se aplecă să se descalțe. Trăgea smucit de șireturile de piele și cînd un capăt îl lovi peste față el mirî supărat: - Nu mă mai necăji și tu alta, cureaua dracului!

Maria îl făcu lui Apit niște semne, el pricepu și ieși. Ea puse repede mîinile la piept, se rezemă de sobă, stătu așa cît stătu, apoi se duse la fereastră. Sufliă pînă rupe în fesătura florilor de gheață un ochi și se uită afară. Casele vecinilor se vedeau ascunse după garduri ca niște imense bufalte albe adormite cu ochii deschîși.

- S-au culcat și la Calancea, o fi trîziu ce crezi, spuse ea cu o voce care împlîne timpul mai spre mijlocul nopții. Se scutură de frig sau de urz și se întoarse lingă sobă. Străinul, cu mîinile în buzunări și numai în ciorapi, pășea ușurat prin casă ca și cum ar fi vrut să încerce bucuria mică a adăpostului.

- Mai am eu o treabă, spuse el cumva stîngerit de ceea ce avea să urmeze. Păru că vrea să se învîrtă pe loc dar se așeză cu fața la iconă, făcu o cruce și ingenunche. Făcu și Maria o cruce. Omul bătea mătîni. După un timp, înșelată de căldură, femeia ațipi și tresări cînd își dădu seama că străinul vorbește. Bătea mătîni și vorbea. Ea nu apucase totuși, dar izbuti să lege faptele între ele și înțelese.

- Că ce se-nîmplă, spunea omul ridicîndu-se din genunchi. Unsprezece. Că ce se-nîmplă, doisprezece. Trei sute am de tot, da seara asta fac treizeci și două.

- Am să număr eu, am să număr, iaca număr. Treisprezece. - Bașag ăsta rămase numai el bărbat tînăr în sat. Sătcea ascuns ca un cîine în podul casei sau prin ogare și cînd ieșea ieșea degiztat. Cînd s-a-nîmplat să-i moară nevastă, el a condus-o la cîmîtir prefăcînd în chip de soacră, adică mama teței, numai că soacra era moartă de mult. Om prost... Copii n-aveți?...

- O să facera, toată iarna ce-o să facem? - Și tot satu prinsese rămășag că-i el, că nu-i el. El era ș-o văzut bine cînd i-o ars casa... Că tot în vara aceea i-o luat foc casa, nu știu cum. În sfîrșit. Dar după nenorocire se înmăruie în alt pod, aici e toată buba.

Se opri și se uită la Maria. - Șaptesprezece. - Pe urmă mai ținea îngropată în spatele casei ș-o pușcă, aștepta americanii. Cică să contribuie și el cu armament. Om nebun. Își strîmbe mai bine cureaua.

- Da-n sfîrșit, au trecut anii, el a ieșit la lumină, l-au furtat cine trebuia să-l ierte, scootînd că și-a ispășit singur pedeapsa care i se cădea pentru substragere, numai că Bașag al meu nu și-o văzut de treabă. Mă cam împiedicam de el, în poartă la a mea, că și pe ea tot Maria o cheamă - și într-o seară, m-am hotărî să pun capăt. Mare lucru nu i-am făcut eu, l-am stors numai niște singe din nas, da mi ș-o dus vestea.

Desen de EUGEN DRAGUȚESCU

Cînd am cumpărat vaca cealaltă, că de pe la Brăila am luat-o, un om care minca o bucată de pîine de la ceferu mi-o spus - domnule dacă dumneata ești ăla, află că țu-vești vestea pînă-n Brăila. Numai dacă ești dumneata. În sfîrșit... Iar părintele Ojog m-o pedepsit cu trei sute de mătîni.

Se opri. - Douăzeci și trei, or fi vreo douăzeci și trei. - Indată. Bine părinte, zic, după ce-am lipsit ațîția ani de-acasă n-am venit ș-o fac pe-a deșteptu, le bat.

Se întoarse la crete iconă să termine: - Mai am șaptezeci și șcap. Cînd sfîrși, făcu mulțumit palmele și se opri în mijlocul casei îngîndurat de parcă ar fi ajuns la o răscruce de drumuri. - Că ce se-nîmplă, vru el să mai spună, dar pe ușă intră repede Apit.

- Dacă aveți nevoie, latrina-i după casă, chiar acumă vîr de-acolo. - Bine, măi frate, făcu celălalt fără să-i dea mai multă importanță. Că ce se-nîmplă... a mai avut ea pe unu, pe un iandarm, jandarmu de-acolo din comună. Așa cică era înalt și slab, numai pielea și ossele, dar așa de-al dracului, că luase premii doi de țară la băut ului, Șau se lauda el, de gloriă ce era, nu știu. Da hoti erau. Se trezea noaptea văduva să se ducă pentru ea mai încolo și în odaia cealaltă vedea scăpîrînd bețe de chibrituri. Pe jandarm nu l-am mai apucat. Tăcu. Observă că mai aies Apit îl ascultase cu toată atenția.

- Așa-i cînd rămîne muiera a nimănu, măi frate... Acu, mărîtă-te cu jandarii și cu deghizații tăi, l-am spus. Cam asta era totul.

- Foarte bine-ăți procedat, incuviîntă Apit de pe colțul patului și cînd străinul își buși ochii asupra lui, adăugă: - Tu ce zici, Maria?

biografie

În defînitiv, balconul e un aerostat. Mă și mir că locuitorii caselor cu balcon nu poartă căști de piele și ochelari mari și colorați ca aeronauții. Suspendată între cer și pietrele străzii (nici stete decăzute), această nacelă vîntuță pendulează deasupra noastră tacută și indiscretă.

Îată-l pe domnul Leontin, morocănosul, uscățivul, mărețul Leontin, librăru copilariei mele, scoțîndu-și nasul ascuțit ca un vîrf de lance prin deschîzătura ușii. L-aș strîga, dar cine știe dacă m-ar mai auzi? Ei, domnu' Leontin, cum cu mai trecut anii! Îți mai amîntesc de mine, de anii cei mărunți, cînd îți călcăm pragul cu clopoșel și rămîneau pironiți ca-n feța unui mic detaliu de infern? Ce erau mișcările aceleia de aer mîrosînd e cretă, dar gustul dulceag al hîrtiei, dar umbrele ce alergau pe rafturi străpune de strălăgerăle echerelor și compasurilor, de luciul argintat al închizătoarelor de geamantam?

Ce curios? Pentru că astăzi te prietesc de sus, din balcon. Îți văd și ceea ce n-am reușit niciodată să-ți văd: destinul.

La 15 ani băiat de prăvălie la un magazin de papetărie, jucării și articole muzicale din Buzău. Își plac creioanele, gumele și te îmbești de mîrosul gîsozanelor de mușcata țencușite pînă-n țavan. Jupînul hapsin te ciupeste cu răutate de obraz, tu te strecoari fricos prin prăvălia plină de umbre misterioase, admiri în taină siluetele grațioaselor păpuși ori împungîți cu un deget burta prăvălă a globului pămîntesc. În 1917, un obuz explodează lingă tine, dar nu țu se întîmplă nimic. În schimb, rănești din greșeală o femeie cu o pușcă de vîntătoare, apoi te stabilești la Rîmnicu-Sărat. O săptămîină te chinuie un furuncol. Pe gemulețul aburit al cămăruței închinate cu zingă privești în merta în floare, simți un fel de ameteală plăcută, dar furuncolul nu te lasă să te așezi pe scaun și noaptea dormi pe burta încercî diverse meserii: zidar, vînzător, șocagiu, în vara lui 1921 ajungi pe unul să-ți ridice o magazie nouă în spatele casei, apoi șchiopătezi vreo două zile din cauza unei căzături. La 13 ianuarie 1923, orele 4 dimineața, îți moare

unul dintre patroni, proprietarul cătorva bîrdici de „roata norocului”. Bietul om sufliase din greu toată noaptea și tu care dormeai alături, pe o ladă cu care erau cărate figurile de ghips, auzesti cum cerea se rupe fișii, credeai însă că din cauza căldurii, dar patronul murea de fîzie deși țipase o vîntă întregă tot ademîniind lumea să-și încercă norocul. A doua zi te plîmbui prin bîci în căutare de lucru, dar unul îți oferea numai cifra polonăni și o masă pe zi, altul, cel de la incercarea puterii, era ajurisit, și-așa mai departe. Ajungi și la București, la 30 aprilie 1924. Pe la 11 dim. vezi în fața Cercului Militar un bărbat înalt, cu barbă-n rîie și fulgere în priviri. Te uști lung după el, dar habar n-ai că este Nicolae Iorga. Cu toate acestea revii în București cu personalul de 6,28, către sfîrșitul anului următor. Într-o vînzător la o librărie pe Calea Moșilor și faci economii disperate. Măntuie o dată pe zi la un birt economic, situat în colțul străzii Lăzării cu Calea Șerban Vodă. În fiecare seară îți faci socoteliile într-un carnețel, schimbi des gazdele pentru că toate te nemul-

peisaj medieval

— T-o fi somn străinului asta, Apit, opri ea înțelepciunea tără-nănată a soțului. Se ridică și trase lampa în jos, hotărând astfel încheierea serii.

După ce micșoră lumina, Maria se cuibări repede cu picioarele la sobă și cu fața la perete.

Apit se culcă lângă străin pe patul cel lat, de lângă ferestre. Lumina scăzută ocolea greu lucrurile așa încât în locurile mai ferite, buciile de întinerire se repeau brusc, cu muchi drept și tari, de care te-ai fi putut sprijini în coate. Ei stăteau cu ochii în tavan, nemicași și îngindurați, așa cum rămân în nopțile de vară, cu palmele sub cap, așteptând să se cintească o stea.

— Ia !...
Pe drum trecea un bărbat cîntînd cu o voce tînguetoasă, de flăcău tomat, un cîntec la modă, atunci, un fel de imn negru pentru femeile care dormeau lângă bărbaiți cu un picior de lemn, sau tot așa de potrivit pentru alinat văduvele, pe vremuri de inflație monetară.

Ecaterino, vede-te-aș moartă,
Cu dric la poartă, cu cai mascați...
Ecaterino...

— Ce mai cîntă asta, parcă i-o fătă căteava-n paie, spuse străinul cu o voce trudită care abia se ridicase de-aupra lui.

— E Cristache Horobilă, un om de aici din sat. Lămuri Apit la fel de șoptit. Flăcău.

Vocea aceea se mistui în amestecul de-afară și ei tăcuseră iar. Din trupul străinului răzbătea o căldură și un miros de bărbat pe care Apit începea să-l uite. Fără voie însă spuse în gînd cuvîntul mîi frate, încheie ochii, și în minte i se întoarse tot anul din urmă, unul eie unul cu toate națiile pămîntului sorbind din gamela. I se cobori o piatră pe suflet și simți nevoia să vorbească. Spuse la întâmplare :

— La noi în sat puteți găsi și un purcelus mai feftin, dacă dorii... Dar vocea lui pluti în liniștea casei singur și pustie ca o scîndură aruncată pe apă.

— Se prea poate, răspuse tirziu și cu lehamite străinul, răsucindu-și capul în pernă.

— Lasă omu să doarmă, Apit, se auzi vocea depărtată a femeii, parcă venind de sub pat, sau să socotească, că socotește și el cum sa facă, cum să dreagă, nu ca tine, abia aștepti să irosești vită bună de lingă casă.

Apit se trase cu grijă mai la marginea patului ca să nu-l stingherească pe musafir și strînse apăsat picioarele, dar somnul îl ocolea.

„Doar n-o fi adormit pe zăpădă... Ți-ai găsit... Cum Dumnezeu s-o arunc o sămîntă de vită așa proastă, se munci el cu gîndul. O fi speriat-o pe cealaltă bătrînă vreo bombă cînd era a fătă ?... Sau chiar fi trebuie schimbă stăpînul, cum zice veterinarul ?...”

Și tocmai atunci se năpusti asupra casei un tropăit ca de iad. Străinul tresări. (Cînd lipse mai devreme din casă, de asta lipse, Apit dădu drumul vacii să zburde și să-i moșie coarcele de ce-o găsi toată noaptea ca dimineața să se poată apropia picior de om de ea). Un geam clăntăni. Tropăitul se depărtă infundat, de parcă vita ar fi avut gumă în copite, apoi se apropie iar și se auzi în prispă din spate un hîrșit jos și un boncălăit amestecat cu rupturi de vînt, încît străinul, dacă nu dormea, n-avea cum să deslușească bine ce se întîmplă.

Apit stătea cu sufletul la gură. Se trezi adică și Maria, gata speriată :

— Doamne, ce furtunoaică s-o pornit !
— Dacă pe aici e așa, da-poți pe Dunăre, că-i teren deschis, ce trebuie să fie, se miră și Apit de voce de nevoie.

Tropăitul se pierdu spre fundul curții, se mai auzi un scheunat de ciine fugărit și cînd Apit nu se mai aștepta, străinul îi răspunde cu o voce învîlătuată de somn.

— Ai văzut dumneață Dunărea ?... Eu am cunoscut unu de la București care n-o văzut-o, nu dumneață.

— Ai închei bine, Apit ?... Vezi, să fi închei bine, se îngrijii femeia simplu, de parcă era chiar adevărat ce spunea. Și hai, să dormim, că dumneață are de trudit mîine. Drum lung, una, alta, pînă se mai obișnuiești și vaca cu dînsu... ce crezi că nu s-au mai văzut vite cuminți care să se slutească la străini... Și a noastră știți că-i fire lute. Ducă-se pe pustie, de-așa vreme, termină ea cîscînd lung și oftat.

Străinul începu să sforăie.

— E și răcit dumneață, Maria, spuse Apit dar femeia nu-i mai răspunde și el se hotărî să adoarmă.

Un vreas pocni în sobă cu un ultim inet, de înecat, și casa se scufundă în tăcere.

Peste noapte vîntul se potoli și în loc se așeză un ger care încrămeni totul. Zăpada moale prinsese deasupra o poșgîită întărită și scilpitoare care scînteia des ca niște aruncături de pești la suprafața apei. Cerul care ieri coborise pînă pe acoperșuri, acum se trase în sus cuprinzînd satul pînă în toate margi-nile.

Apit asudase de treabă. Legase și hrănise vaca și cînd crezu că totul e gata se întoarse în casă. Dar aici se întîmpla ceva care-l lălu.

Cu plapuma trasă pînă la gît și cu capul rezemat de perete străinul cînta. Cine știe cum se încrucișaseră gîndurile sau visurile în mîntea lui, căci stîrnise în el, un dor și o părere de rău care-l toropi în toată ființa. Maria stătea prostiță pe o margine de pat, și cînd intră Apit sălta numai din umeri și încreți fruntea. Apit călca pe virful pînă la plită. Cu ochii fiși, undeva într-un punct dincolo de peretea odăii, străinul cînta de răsuna boată casa, un fel de cîntec de prin părțile lui, amestecat cu rătăcirii de marș militar.

Maria se uita la bărbatu-său cu o căutătură aspră care voia să însemne ei, ce te faci acum, cu nebunul, că asta numai a om teafăr n-arată, dar pe Apit revărsările din vocea străinului îl înfioră și-l înțepeni.

— Ah, făcu străinul aplecîndu-se după bocanci. Parcă ce-l vinovată ea, scîndurica. (spunea de Maria lui) că balaurului ăla de Hicler i-o venit poftă să beie singe de om. Asta nu înseamnă nimic pentru Maria, foarte bine, să spună ce vrea despre Hicler, treaba lui cu Hicleru lui, ea n-avea Hicler de vînzare, vacă avea, dar ceea ce urmă o trîsni drept în moalele capului, de parc-ar fi crăpat soba în două.

— Ce spunea dumneață, făcu el către Apit, că s-ar găsi aici oarecum vreun purcel mai tîm ?...

Maria se învineți „— Apit !...”, iar Apit biigui că da, au oamenii, s-ar găsi.

— Că eu umblu ca un anticrist după avere mîi frate, se afurisi străinul legîndu-și bocancii, și femeii alea n-are cine-i duce o bomboană măcar, să se indulcească și ea oleacă.

Bătu de cîteva ori cu picioarele în pămînt să intre mai bine în bocanci, trase pe el scurta cu gulerul ros și mincioc cam scurte, pipăi încă o dată tabacherea în sîn și se urni.

— O să mai văd eu cum fac... Deschise ușa încet, încet, lăsînd-o așa, și ieși murmurînd iar cîntecul lui.

— Săracu, de dumneață, Maria, se tîngui Apit copleșit de milă, dar femeia se lăsă pe marginea patului cu palmele căzute în poale și scuipe uscat în mijlocul casei.

Străinul se opri pe cerdacul casei nehotărît. Scînteierile zăpezii îi înecă ochii și el se încruntă.

— Asta-i mîi frate, spuse. Umbli cit umbli prin lumea largă și tot nu te-veți mînte.

— Așa este, șopti Apit înecat.

Omul se porni spre poartă și Apit mergea după el, cu miînde infundate în buzunări, cu capul gol și cu bărbia în piept, așa încît nu se vedea dacă plînge sau nu. Ieși în prag și Maria. Deodată, peste întinderea albă a curții, se rostogoli un hohot de ris, ghicînd ca niște fluturi negri de sticlă, în colțul casei se opri se Ghîță a lui Zaharia, șchiopul cu un picior de lemn, care trecea pe de-a dreptul.

— Schimbă trei firme pînă s-o găsești pe cea bună. La 26 iulie te cerși cu frații Petre, proprietarii magazinului de piei, care te și amenință în cor : „Te facem pițaf !” Te răspunzi cu o voce compătimitoare : „Voi robiți care v-ați omorîi sora ?” Dar, pe seama, frații Petreșcu n-au auzit ce le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935, 14 și 15 septembrie 1936 și în 25 octombrie, după amiază, „rău de tot”,

le-ai spus, altfel cine știe ce trîzboi ar mai fi ieșit. Dureri de seale în 15 februarie același an. Porni de atunci un briu căptușit cu blăni de șopule cărăuși în piept să-i spu „brăilean”.

Cînd aji de asanarea tarului Alexandru al Scribei și a lui Berthou la Marsilia. Începî să te plîmbi agitat prin prăvăliile și tututor cîștorilor care intră la amintesti de naufragiul Titanicului, aceștia ridică din umeri și nu înțeleg ce legătură poate fi între

cele două evenimente, dar tu păstrezi doar pentru tine înțelesul adînc al înălțărilor și seara, pe la 8 fără un sfert, mîncîni pițele și macaroene cu brînză. La două luni după aceea repori acoperșul casei și cam din sfert la sfert de oră urci să vezi ce fac tînchigiții, în timp ce Lenuța își scoțotea grabită buzunarele tututor haineilor din șifonier și scrie mîncî-si că e sîntoasă și-i pune în pic o hirtie de o sută de lei și fotografia celor trei copii : Ionica, Geta, Maria. Dai la reparat pe data de 21 iunie 1937 o pereche de pantofi de la Mihăilescu din București, cumpărați „cu mari sacrificii”. A doua zi, jete cea mică în un cătel din curte și vrea să-l pună în oala de ciorbă, la fier, iar seara își sare un purice în farfuria cu mazăre. Te cerși cu nevasta la 28 decembrie 1937, 4 august 1932, 19 aprilie 1935,

FOȘNETUL TIMPULUI

Curios lucru, Timpul nu s-a constituit niciodată în supra-personaj al vreunui roman românesc, deși, de la Filimon Icoace, obiectul romanului a fost socialul, ori psihologicul, adică două realități prin excelență temporale!

Teoretizat ca atare, e adevărat, abia în veacul nostru, Timpul a fascinat prin el însuși. Încă pe realități veacului trecut, și poate chiar mai înainte (Tolstoi, Emily Brontë, Henry James etc.) Nu însă și pe romanierii români, până la câteva cărți recentissime. Cum nu orice minus este un defect, ne-am putea întreba dacă nu cumva sentimentul timpului în romanul românesc, în acord cu cel al poporului însuși, a însemnat implicit ori explicit, n-are importanță, o perfecție, senință, imanență și surzătoare continuitate. Timpul nu există ca suprapersonaj, pentru că nu are alt rol decât de-a purta personajele, modest și, așa zice, anonim, spre sfârșitul lor, gospodărește orinduit, în cer ori pe pământ. Filimon, Slavici, Dulliu Zamfirescu (în ciuda generațiilor Cămineștine, ocazie de a puncta ritmul Timpului), au creat un timp neutru și incolor. Rebreanu a creat un Tempo, magistrat dozat și ritmat, dar nu și un timp, care, ca și soseas, Prispolului, curge le-nainte, indiferent la tragedie. Sadoveanu, în legendă, nu modifică altceva decât culorile, nu și structura Timpului, iar „modernul” Camil Petrescu frunge perspectivele epicului și unitatea caracterelor, fără discontinuități în timp. Numai la Mircea Eliade timpul sacru irupe în cel profan, trecutul în prezent, (Domnișoara Cristina, Șerpel, Noptea la Șerapora, Secretul doctorului Honigberger), personaje trăind la intersecția lor și realul, sub semnul Marii Iluzii. Dar exemplul este singular.

Curios, într-adevăr, dar semnificativ. Într-o țară și într-o cultură meru sfârșite de cruzimile Istoriei, Timpul a rămas iremediabil senin. Tragediile realului au trecut în tragediile ficțiunii (românești), dar împreună cu sentimentul atemporalității lor, ca și cum totul, în viața ori în pagină, se întâmplă pentru a trece, pentru ca altele, apoi, să se întâmple și să treacă și ele, într-o unduire fără sfârșit, a Timpului ori poate, a Dunării, sau Otului...

Mi se pare important de remarcat, în acest sfârșit de „an al romanului”, nu numai numărul impresionant de „romane bune”, ci și faptul că ele au modificat substanțial calitatea romanului românesc. Inovația nu anulează, ci modifică sistemul de tradiții, spunea T.S. Eliot. Romanele lui Marin Preda, N. Breban, Fănuș Neagu, Mircea Ciobanu, Alice Botez, nu anulează romanul interbelic și postbelic, ci schimbă perspectiva noastră asupra lor, calitatea lor pentru noi. Un bilanț, precum cel care se încearcă acum, ar trebui să enumere nu numai opere, ci și acele noi structuri ale romanului românesc pe care aceste opere le-au adus, ori ne-au ajutat să le descoperim în romanele precedente, mai vechi și mai noi. Spațiul și Timpul, ritmul și densi-

tatea, adâncimea, enigma și, așa zice, realitatea realului, destulul personajelor și enigmatice lor alcătuire, diurnul și nocturnul vieții, stratificarea epicului și comunicabilitatea lui, iată câteva din aspectele unei morfologii a romanului românesc, pe cât știu, nicio dată analizate ca atare. Or, s-o spunem de la început, faptul că reșimțim acum necesitatea unei astfel de analize este el însuși semnificativ. Anul 1968 este anul resurrecției nu numai al romanului, ci și al conștiinței lui, la fel

puncte de vedere

cum anul 1967 a fost nu numai al criticii, ci și al conștiinței ei (dar care a fost „al poeziei”?)

Mi-am pus aceste probleme când romanele acestui an, dar cel puțin în legătură cu aspectele Timpului, mai ales Iarna Fimbul, de Alice Botez. Romanul impresionează de la început prin tehnica lui dificilă, dar mie mi se pare că tocmai aici nu se află, cel puțin în primul rind, valoarea lui. Monologul interior, este preluat de la Joyce probabil prin filiera Faulkner, care în *As I lay dying* („În timp ce agonizez”), utilizează exact tehnica „vis-à-vis-urilor”, alternând vocile unei familii, în așa fel încât aflăm perspectiva fiecăruia asupra aceluiași eveniment, ca și a fiecăruia în legătură cu eventualul partener. Lirismul monologului amintește în schimb de Virginia Woolf și, poate, printr-o anumită sintaxă sincopată, emotiv incoerentă, de unele date frecvente ale prozei feminine din totdeauna. În plan românesc, descendența din Hortensia Papadat-Bengescu e aproape fatidică, ba s-ar putea chiar vorbi de Sorana Gurian, Lucia Demetrius (nuvele) etc.

Iată de ce nu tehnica m-a surprins, ci meditația, centrul în roman, asupra Timpului. Aceasta apăruse insidios în *Moromeții* și foarte marcat în cele trei romane ale lui Breban, ca și în *Martorii lui M. Ciobanu*, dar devine, în fond, prima oară într-un roman românesc, problema lui majoră, supraconflictul lui esențial, suprapersonajul unic, în funcție de care trebuie discutate personajele propriu-zise. Desfide atunci, *Iarna Fimbul*, tradițiile schitate mai sus? Nu, le actualizează, mai mult, creează conștiința lor.

„Ieri, azi, sau mâine, succesiunea asta a timpului e fără importanță, pentru că totul se adună undeva, ca valurile în ocean și continuă să existe odată, ca un ochi în care se aprind deodată toate imaginile”. Un citat aproape programatic. Mai multe generații ale familiilor Delajena, Varzari și Duca, își deapănă impresiile ori amintirile care umplu aproape un veac, dar îl depășesc prin referințele unui narator autonom la istoria familiilor care începe din veacul al XV-lea. Comodele premise ale unei „cronici de familie” gen Dulliu Zamfirescu, Cezar Petrescu etc, sînt răsturnate prin proiectarea foarte proustiană a faptelor din domeniul timpului în cel al duratei. Devenind momente ale conștiinței, evenimentele se dematerializează,

ajung intersanjabile și interferente. De fapt, impresia de asistăm la o multitudine de durate, sau tot altă destine, este treptat coplesită de impresia că ne aflăm într-un ciudat „forum” al conștiințelor, în care acestea, sosind, își rostesc halucinatele apartenențe și dispar apoi printre coloane, totodată absente și prezente. „Totul se adună undeva, ca valurile în ocean și continuă să existe odată”. Timpul devine vizibil (ca suprapersonaj), numai printr-un paradox: dispărînd. Atunci când nu mai este liant al evenimentelor, când dispăre ca infrastructura a lor, el apare ca simultaneitate a acestora. Putem să-i spunem celui de-al doilea aspect, durată, e totuna. Esențial este că Alice Botez descoperă, prima în spațiul estetic românesc, că absența Timpului este semnificativă, că acest vid colcăie de toate existențele care au fost ori sînt, că el este la fel de constitutiv ființei omului precum prezența timpului. Atemporalul conștiinței, acel „timp regăsit” al lui Proust, iată locul geometric ideal în care tot ce s-a întimplat, de la Gian Antonio Deiasena încôace, este. Familiile s-au încrucișat, s-au devalorat pentru putere, s-au regăsit pentru a supraviețui. Alfonso, Teofana, Ana, Tecla, femeile care au luptat mereu pentru ca familiile să dureze, Antonio Manuel, Teofil, Andronic Manuel, Alexe, bărbații care au luptat mereu pentru a crea, în filozofie, istorie a artei, muzică, poezie, toți aceștia au făcut acele gesturi care, în epocile respective, păreau trainice și necesare. Inuit, însă, în timp, familia a deșezut cu înclinația certitudinii. În capela familiei, de la moșie, cînd Andronic este îngropat, torentul simbolic al apelor înecă totul, morții și vieții (Tecla). Anul, crucial, 1946. Andronic descoperise „simbolurile Iernii Fimbul” la poezie și în epoci felurite. Af-lase și semnificația: Este vremea iernii lungi și grele dinaintea sfîrșitului — sfîrșitul unei civilizații, după care vine un început, se deschide un drum, sau „porțile paradisiului”, apar „îngeri, zei, sau alți oameni”... Le-a denumit „universalele” simboluri ale încheierii unui ciclu.

Iată deci semnificațiile majore ale romanului. Timpul înseamnă sfîrșitul acelei civilizații balcano-danubiene, cu izvoare în Tarigardul fabulos, care a continuat, în ralențando, până la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial. Acum dispar ultimele rezidui ale Evului Mediu, ale vechii României, de baladă sau cîntec lăutăresc. Concertul de pian al lui Manuel, ultimul supraieuitor, vestesc noul ciclu al României de azi. Dar absența Timpului, conservă totul, civilizații, epoci, destine, în hău-rile vespiciilor, pentru a renaște, poate, altădată.

Iarna Fimbul este o meditație asupra celor două coordonate ale Civilizației și ale Omului. Ele apar în romanul românesc ca o expresie nouă a unui sentiment, pe care, acum prin acest roman. În înțelegem ca tipic: trăim totodată în Timp și dincolo de el, în jur foșnetului și surzură Marea Liniește.

Sorin ALEXANDRESCU

BALCANISM ȘI ATITUDINE ESTETICĂ

Impreună cu cele mai caracteristice dintre povestirile anterioare, Ingerul a strigat il așază pe Fănuș Neagu în ceea ce aș numi „balcanismul” a literaturii noastre. Într-un anume sens, balcanismul, — ingenuu în primele lui cristalizări literare, ca la Anton Pann —, a evoluat către un soi de „prerafaelism” românesc, transformat într-o dimensiune constantă a conștiinței estetice. Un prerafaelism invers, — cel puțin la prima vedere. — căci epifania e căutăată și atinsă în zonele brutale, insalubre, teribile pitorești, temute și hilare, la care se gindea Ion Barbu creînd tipul mitic, situat „la mijloc de Râu și Bun” al Isarlicului. Lipsit de ritualuri obligatorii și de simboluri fixe, balcanismul literar, extrem de liber și de divers în manifestările lui, își derină unitatea profundă, greu de descoperit, mai ales dintr-o comunitate de atitudine și a vorbii de un efort de recuperare estetică (nu fără nostalgia unui Catharsis final) a tot ceea ce ține, fie pe plan convențional, fie în realitate (dar nu e și realitatea o conștientie?) de sfera repulsivului. Mișcare spirituală perfect ilustrată de celebrele versuri ale lui Argehi: „Din buze, meugăurii și noroi / Iscat-am frumuseții și prețuri noi”. O astfel de metamorfoză e posibilă doar în domeniul spunerii, ca urmarea a virtuții creatorului, infinite, ale limbajului. Cu foarte rare excepții, scriitorii de factură „balcanică” (în sensul cel mai larg) sînt posesorii de demonul stilului și la unii dintre cei mai de seamă se poate discerne o strădanie conștientă în direcția elaborării (la nivelul scriiturii) a unei adevărate „retorici” a injurării, a blestemului, a „cîntecului de rușine”, a expresiei zise vulgare, dar cultivată cu un desvirat rafinement; e a una dintre trăsăturile distinctive ale literaturii române în context universal, verificabilă într-o formă caracteristică a „literarității” (modalitatea prin care literatura se semnifică pe sine ca literatură, ca limbaj organizat cu scopuri estetice).

Ingerul lui Fănuș Neagu e... un condamnat „pentru seducerea unei persoane minore” care-și trece timpul prin circumiile brănele și mai ales în sordidul tripou al lui Bijulică Bagdad, figură familiară în lumea tilharilor și prostituatelor din portul dundrean: Ingerul e un personaj episodic poreclit Ingerul, Injuratului nu se știe de cine, și nici de ce, în ziua de Bobotează, cînd, împreună cu alți treizeci și doi de hoji care-și căutau iertarea — „unul pentru fiecare an al lui Kristus” — se aruncase să scotă crucea zvirălită de preot, după dărmă, în copca tăiată în Danărea înghețată. Se referă, însă, titlul romanului doar la acest Inger (care, de altfel, înainte de a pieri strigă: „Frajilor!... Tilharii!...?”). Simbolul sub a cărui zenit se așază întreaga carte este, fără îndoială, mult mai larg și mai ambiguu: sugestia e de apocalips (și în sensul etimologic, căci apocalips înseamnă dezvăluire, descoperire). Dar nu mai puțin importantă e și materia inițială din care este construit simbolul ordonator al romanului: programul estetic al autorului (conștient sau nu) aici îl găsim. E vorba, în limba definiției de mai sus a balcanismului, de o tendință de a înmoldoarea ceea ce în sfera limbajului social ține de primitiv, indecent, respingător, ceea ce apare, în raport cu normele unei „bune cultuții” abstracte, inacceptabil. S-a folosit, în legătură cu Fănuș Neagu, termenul de „romantism”. Schematic vorbind, reabilitărea romantică („ocnașii sfînt”, „Madona prostituată” etc) sînt în primul rînd etice, pentru că se vor scandalosize într-o ordine morală. Balcanicii (între care și Fănuș Neagu) sînt undă-se „la mijloc de Râu și Bun” se angajează într-o polemică primordială estetică: în așa măsură încît pînd și etica lor devine o etică estetică, subordonată, adică, unui concept despre frumos care, bineînțeles, poate varia de la caz la caz, variabilitatea însăși fiind una dintre condițiile necesare ale esteticii.

Ingerul a strigat a un roman scris din punctul de vedere al unei „Jogici a frumuseții” (care este „anticalofilă” prin definiție). De aici, totuși, mîșoarea, încredințat, violent al scriitorului (căci frumosul adevărat e conștient și dramatic). În ipostazele ideale, Fănuș Neagu scrie ca și cînd ar fi furios că scrie: și totuși, cu metafore aspre, cu sensuri gîtuite, cu izbucniri reprimite, pagina are o vibrație răbdătoare. E o răbdare împotriiva stereotipiei spunerii, care ținde să devină lege: cineva poate fi condamnat pentru că a vorbit altfel (Epilogul e pe deplin edificator, acolo eroii principali, dincolo de aparențe, fînd cuvîntul). Altorii, însă, Fănuș Neagu are voluptatea scrierii: e o bucurie a stilului, ca o înocentă regănită. Privit de la o anumite înălțime, romanul lui e o osculație între ura și plăcerea spunerii. Din această ezitare iese, însă, învingător — oricît de iluzorie — lumea însăși pe care, cu încredințare și bucurie, o reconstituie autorul: lumea neceremonială pucărească a lui Che Andrei, a lui Ion Moțreanu, a Ingerului care pierie „sub podul de pîiașă al Dunării”; lume adevărată și fantastică, senzuală și abstractă, ciudată de puternică în fragilitățile gesturilor limbajului, și totodată ciudată de fragilă în raport cu forța neașteptată de împerecherea cuvintelor: căci acest roman, cu asemenea fire narative care se încruciează și despart în el este, în esența lui, un poem. un poem care refuză să fie bocet sau blestem, participînd la natura amfidoră.

„Balcanismul” lui Fănuș Neagu e un substat patetic, strigătul ingerului e un semn al alarmă, anunțînd simbolic prăbușirea „balcanismului”, a celui balcanism care, pare-se devenise în regiunea Bălfilor Dunării (sub lucrarea altor influențe și rezistențe) un mod spontan de a privi lumea: și mai ales de a o vorbi.

Matei CALINESCU

SENSUL UNEI MUTAȚII

proza „istorică”

Instituit din sacra nevoie de ordine, compartimentul „literaturii istorice” are darul, la o considerare atentă doar, de a expasera tocmai această nevoie de ordine. Pentru că ea nu se împacă în însăși operația separării și distribuirii materiei ci numai în identificarea compartimentelor pe baza unui sistem rațional și adevărat de criterii.

Proza „istorică” au scris și Negruzi și Odobescu și Sadoveanu și Camil Petrescu. Dar care e factorul comun care să justifice coexistența acestor autori în interiorul unei unice clase? La Odobescu istoria nu e obiect al valorificării estetice, Odobescu nu structurează estetic istoria ci plasează în ambianța istorică structuri estetice apriorice. Nici o dată „Răscoala” n-a fost numită roman istoric și numai pentru că autorul este contemporanul faptelor prelucrate. Și totuși Răscoala are acces la istoria și mecanismele ei, o valorifică efectiv, mai judicios decît romanticul Negruzi. Sadoveanu nu face uz de cunoștințe istorice cu exactitatea și abundența lui Odobescu, nu abordează științific istoria. Și totuși Sadoveanu și nu Odobescu întreprinde în adîncime, numai el pătrunde până la fatalități. Dar de fapt, confundîndu-se în straturile stabile, Sadoveanu transformă ancestralul în permanent, trecutul în eternitate, istoria în anistorie. Doar la Camil Petrescu se produce cumuli capabil de a izola și defini o literatură „istorică”: situare în revolut, cunoștințe istorice, concepție istorică. Dar reușita e îndrăgă.

Eu survine într-un moment în care insatisfacția produsă de literatura care nu izbutese să fie decît pseudo-istorică pentru a fi ea însăși, e soluționată prin dezvoltarea în zona limitrofă a unei istorii pseudo-literare. Reportajul, eseu, memoriile, jurnalul devin instrumente unei revanșe firești. Concurată mortal de această istorie autentică făcută cu mijloace marginale ale literaturii, proza „istorică” nu poate supraviețui decît cu greu și numai declinîndu-și responsabilitatea istorică, recunoscîndu-și și purificîndu-și natura artistică. Cum s-ar putea explica altfel raritatea lucrărilor care să illustreze o direcție atât de viguroasă? Ce altceva dovedește natura particulară a puținelor noastre recente?

Pentru Eugen Barbu istoria este mijloc nu scop: Vinzarea de frate se desfășoară în decor istoric. Autorul nu se ține nici intimidat nici sedus de ceea ce nu e de fapt decît o conștientie; folosește o cantitate minimă de conștințe, preocupat doar de funcția lor literară. Ștefan Popescu înseamnă istoric și anume persecuție științifică. Scrupulos și dăunător pentru că inoculează absența conștințelor cu prezența unor conștințe comune. Eroarea autorului constă în ignorarea faptului că nu se așteaptă de la proza clarificării și informativă istorică, dar că nici nu se pot tolera în proză locuri comune, prejudecăți sau truisme trădînd o inacceptabilă obedi-ență culturală. Lanțuri omonimice de tipul turc — păgîn aici — înseamnă istoric = bestie, adică jefuitor și incendiar, ucigaș de prunci și pîngăritor de fecioare sau călugăr, impostor — trintor, cu cariera nemeritată, erau cu altă mai puțin de așteptat într-o carte care, prin motto se revendică de la cuvîntul lui Nicolae Iorga.

Dacă la Eugen Barbu domn înseamnă hoț și hoț înseamnă haiduc, deci un fel de „chevalier sans peur et sans reproche”, lucrul nu afectează conștiința istorică a cititorului pentru că nu e și se adresează. Autorul adoptă niste tipuri de mult existente, extrase din istorie de imaginația colectivă, prelucrate mitic, înscrise definitiv în sfera ficțiunii literare. Ca și tipurile, schema epică e tradițională. Frăția de cruce, felonia și ven-

defa fac parte din fondul de mult constituit al literaturii de capă și spadă. Absența neditului epic se explică în Vinzarea de frate, prin orientarea spre un sector literar în bună măsură tehnicitizat, în care supremația o are virtuozitatea. Înțelesant că, deși uezază de conștințele genului Eugen Barbu nu le spune, nu le conștrînge să nască valoare. Așa încît remarcabile nu sînt paginile ce atestă asumarea tehnicilor adecvate, ci cele în care regalia genului sînt depășite. Memorabila figură a lui Petrea sin Dumitru Susul e în flagrantă contradicție cu schematismul de rigoare, care a determinat construirea celorlalte personaje: Amza, Anita, Sirbu.

Spre deosebire de Eugen Barbu, care cu bună știință exersează moduri minore (cu cine știe ce ascunde scopuri sau beneficii), Ștefan Popescu are aspirații ambițioase. S-ar părea că autorul vizează masivitatea realismului lui Rebreanu. Pașala trimite adesea la modelul Răscoalei. Existența unor mari personalități tutelare e neîndoielnică. Ecour din Blaga, de pildă, se pot sesiza cu ușurință: personajul Alexia descinde din Mosul din „Tulburarea apelor” — ca program spiritual și destin. Lipsită de impulsul unei energii epice deosebite, sugerînd adevărate surse literare și culturale, Pașala are o desfășurare nu doar previzibilă, parcă vîzută.

Semnificativă e o coincidență: acțiunea ambelor cărți gravitează în jurul unui oraș — raiaua Brăilei în Pașala, Bucureștiul fanariot în Vinzarea de frate. Proza noastră istorică ignora în general orașul, îl prefera cetatea. Distanța ce le separă e mare. Cetatea era în primul rînd sediul voievodă, supremația sa era un protocolară și militar. Orașul e mai curînd centru de viață economică și comercială, țîrg. Cetatea era austere, unori fătătoare. Orașul înseamnă prosperitate și distracție. Brăila lui Ștefan Popescu și Bucureștiul lui Eugen Barbu sînt asemenea orașe: iarmaroc, zgomoase și peștrițe, prospere și murdare, adevărate panorame de indelecticiri, moravuri, porturi. Circuit, teatrul, tripoul se învecinează obligatoriu cu tarabele, negustorii se amestecă cu borfașii, „căștinții” cu saltimbancii și cartoforii cu curtezanale. Substituirea cetății de către oraș nu e întîmplătoare — ea ilustrează o adevărată mutație socială, istorică. Literatura cetății avea vocație eroică: întreținea locul soldatului, pleda pentru austeritate, avea nostalgia patriarhalității. Literatura orașului are gustul pitorescului și-a pierdut conservatorismul, e atrasă spre mobilitatea modernizantă.

Literatura cetății avea cultul purității etnice, cea a orașului savurează cosmopolitismul prima avea nostalgia unui totalitarism medieval-creslin, cea de a doua joacă impredictibil între libertate și libertăți. De la romantismul creștin, centrat pe mitul voievodului, la balcanismul sceptic, în care ca ultimă compensație pentru virtutea istorică a apare figura — mit decăzut — a tilharului: sensul mutației e decedat.

*) Eugen Barbu: Vinzarea de frate, Ștefan Popescu: Pașala.

Ilina GRIGOROVICI

DORIN LIVIU

Cu glas de brut și tenor.
Ho-ho, acesta a fost rezultatul, ho-ho.
Risul era molipsitor.

Singurul om neant era tatăl
Tanul fusese dat, urmau nebuniile
Popii, oarecum babe, bîrfeau materia
Cu care au mîrșit și vopsit chiliile.
Proaspăt nufiți, eter și eieră
Zimbeau turtoarea și nuși găseau locul
Jos în calful din dreapta a pereche chicioasă ușor.
Tatul fusese dat, începeu represaliile
Risul era molipsitor.

Strechea a lovit întii pe băutor, în burtă.
A luat mîntile babelor, popilor.
Eter și eteria zăceau demult la poartă.
Jos în calful oarecare o pereche se mai zvircoalea ușor.
Risul a fost molipsitor.

Singurul om neant era tatăl, turcul.

Cafea turcească, toamna

„Undeva, în ceață ascuns, un armăsar gonea.
Al nu știu cui era. Spre seară fu ajuns.”

Oi mov mar și baci cu plete păscură prescură de violete,
Flori în loc de miei și de fete au crescut, la soarele trecut.

Din calea lui paragină păgînii verzi fug în pădure.
Pe o alea cu iarbă urîță, la herăstrău,

Mi-am amintit de mihnea cel rău, am sărutat o necunoscută,
Sigur nu s-a turcit, mi-a zîmbit, m-am crucit...

În cimitirul fără nume încă mai botăzăm cruci albe,
La berăria suburbană ard candelă în goale halbe.

Trec care galbene cu cepe cîți o portocală,
Se dreg poteci, poași și garduri cu ceață, iuică,

Matei și luca beau cafele, au și uitat de haimanale,
Ard uscături cu miros putred de salată orientală.

O multime de gogașari (vor fi aciri) sînt rumeni
Datorii infloririi negocului cu gogași sacre.
Strugurii aciri au fost și ouă cu dulci vulpi aveau.
Dar cînd s-au copit, vulpile din ouă au pogorît.
Nici pînă azi vreuna n-a reușit să-ajungă înapoi.

Cade frunză, a pas de sără sună pe piatră,
De vatră păgînă la spuză parum are bruma,
Ochi sînt roșii, marea semiluna în fireare
Loc, caș. Seacă, pare elucubrăta, țîțară.
Azi e iubită și-a luat bun rămas.

Dumineca, doamna și domnul papa au ieșit să măture
Porțiunea personală de trotuar vested înfrunzi,
Prețul trecu pe lingă ei cu mașina sa neagră și nouă
Sfîrșind injurii admirative și frunzele.
Fanfara ploilor cîntă pompos la gară:
Odată cu revoluția sentimentelor sure
A sosit însuși teldmareșul toamnă
În oraș și decamdat.

Nomada privi în toate părțile, apoi în ceață.
Ghicise tot. Tăcu, zîmbi, apoi minți pînă nu mai avu
Ce: z de bani, de dragoste și despre fata lui slavu.

Luminări de lămii,
aripi la o orație
pentru călugăriță

Trezite cam în pripă din cerul fîntînă,
din cuib de stădă, păsări de limonadă — omul
alungat spre tristul stol monad de ui —
vin cu enael de mină pe nicăieri, în stradă.

Straie de-un straniu aprins. De vulpe nu-s oare?

Pasăre, pasăre de altă culoare, greu de ioană
papă corb, schimbă-mi înfățișarea cu un papă

de pană
cu șansă albă sub soare, lud la aripi dinainte de
covoare

irane, neneguri cu flori de flinte. Și, părinte, ciut
clonț de noapte Șbuh, luniu lătră stăpînă,
cu nicăieri de mină pe enael cunună.

Din cuib de strană fumuri de lămie ard afară
șose bulgări de pămîntuie la o engel de lut
pilită-n pud cojoc din coji d-alun sărut,
îngîndurată tare și oarecum clară
pînă la seara cu menumorut.

1968

Caravana morgana

Muscă țărîna ciinii și latră
Pășind de piaza trinelor o caravană egolatră.
E frig. Oaza e la un hăt cucurig.
E și n-am habar. Sînt beduin, nu sînt cămilă.
Ea se preface în paravan. O nomilă plînsă de milă
De seale, de dună canină, de sex morgan. În surdina
Ciinii latră la lume. Secera taie frunză la crucea
innodată.

Luna e pătată, e pătată, e depătată.

Muscă țărîna ciinii și latră:
De undeva din Topazia KYU-DZU leapădă
galbeni de teamă,
QUTO albea în cer de gură răiaua balcană,
KWUTZO a crescut pui de hienă turbată și surd
Și QUETZL desperase în lemn cîinesc serpi de
aramă lanerogamă.

Nisipul e rece. Pietre sacre rîmîn și latră,
Eu am habar. Sînt beduin, nu sînt gorilă.
Ea se preface în paravan. Iluzia oazei penibilă e Mamă
Lupaică, toamnă în lapte fierțură de bolniță. să treacă
odată

Caravana egolatră, piaza trinelor, miraj de fată.

Risul era molipsitor

Singurul om era neant.
Jos în calful din stînga o pereche chicioasă ușor.
Brusc a spart țărîna bădutor
Turnind o glumă veche, desușcheată,

poveste cu aliss

Ne despărțea doar o noapte de început. Ne gîndeam. Nu știau dacă în fiecare an așteptasem ca atunci, cu o zi înainte de a-ncpe școala, cu nerăbdare și frică, stînd pe stîva de lemne. Și atunci, în dimineața aceea, a venit Aliss. Eram cu degetele vi-nete și înepenite, nu ne prea mișcam. Soarele avea doar lumină, și Aliss a apărut în dreptul bisericii iar de-acolo a venit direct spre noi. Cit de tare îl auzeam bocănci, bla-cheturile! A trecut peste podul și Se-lăuș și a trecut cu un pas și pe lingă stivă. Nu o știam, e drept, ne-am mirat cam mult de ea, că trecea pe acolo și nu o știam. Dar s-a întors, nu trecuse decît cu un pas. Din bocănci, picioarele ei lungi și întinse ieșeau ca și cînd nu le pria pămîntul, statul, parcă făneau. Și avea niște ciorapi pînă la genunchi, de lînă albă, mai avea tot din lînă albă un jersu, și acesta părea foarte vechi. S-a întors îngîndurată, de-odată, și slabă, și de-atunci a avut în ochi ceva atîta de bun. Avea părul ca și cînele. De departe o observasem fiecare, dar acolo, lingă noi doar, a fost cea adevărată, Aliss. Buzele atît de crăpate; le-am văzut mai tirziu, asta atunci cînd a vorbit, nu știu de ce doar atunci. Ne mîngia pe cap cu palma mare și aspră și după un timp ne-a întrebât cum ne cheamă și tot repeta, băiete, băiete. Mai apoi a mai apucat fiecare să aibă palma lui Aliss în pîr, dar atunci a fost altfel, cu totul altceva.

Unii știam că Aliss e luată, dar nu știam ceva precis, nu ne-a trebuit nouă cu trei ani în urmă să știm ce i s-a întîmplat lui Aliss. Atunci eram și noi alții. Cînd tot stăteam în dreptul nostru și ne mîngia, vedeam ce stîngea era și că nu-l era de loc la îndemînă să umble lîmpele cu miinile în aer.

Cînd ne-a întrebât ai cul sîntem, unii am spus asta, dar unii după ce-și spuneau buzele au început să mîngie și alte prostii exact așa cum erau cei mai încredințați și mai nărozi și Aliss i-a simțit atunci cu siguranță. Tînea ochii strînși și nu-i oprea în lumină. Am aflat despre Aliss fiecare adevărul lui, bun înțeles că am întrebât toți pe această cinie era. De cînd apăruse în curtea școlii, cu fața lungă și buzele roșii, prima oară, de atunci ne-a intrat la toți în suflet și nu s-a mai putut schimba nimic încoolo. Venise prin frigul acela, cînd încă nu e amiază, numai că ne apucase în înțepeneala aia și foamea, din ce în ce, venise și așa ceva n-am mai văzut nici unul, de-aia multă vreme după aceea și ne-am simțit cu toții un fel de sfinți. Nu chiar sfinți, sfinți. Nici nu deschide ochii, numai cît îi crăpa, cît se ferea de lumină, și lu-a umbra soarelui după obrazul ei. E drept, era și ea foarte albă și palidă. Și totuși, atunci a fost ziua cînd Aliss ne-a spus că-l învățatoarea noastră. Am văzut pasul ei larg, cum trece de stivă și în spațele ei, fiindcă plecase puteam să vedem dincolo, se întindea gropanul negru și adînc. Și ce-a fost minunat înainte, sau poate de ce am văzut dintr-odată gura neagră pe unde înghițise pămîntul bomba, nu știu, dar ne-am speriat de-odată toți și am tropăit separat către casă, nu am zis nici unul nimic. Poate ne gîndeam doar la gropană, dar am fugit. Am trecut pe lingă lacurile artificiale ale școlii, cu insula mereu uscată, nicădată verde, și peninsula și celelalte, și lu-a cu ea oțelul reci și cenușii, atît de inepanite. Tropăind am ajuns acasă și ne-am fi fugit și prin casă, nu știu dacă m-am scîrbit prea ușor într-un loc.

Neder-gasul, strada bunicilor și străbunicilor noștri a rămas singură și n-am ieșit după-amiază nici unul, ca altădată, cu burțile umflăte de apă și poate cu un ștuculeț de zahăr. Și nici n-am prea mîncat din cît căpătasem fiecare, era ceva că nu ne puteam opri la mîncat sau altceva, ne simțeam altundeva.

Primele zile de școală au început; înția oră altfel de cînd intrasem la școală; ne așteptasem oare chiar la atît? Nu mai eram nici măcar posomorîți, cum era cel mai bine altădată. Și ea, în primele zile era mai singură și vorbea doar cu noi, mai toată ziua. Ne-a povestit încă de-atunci cîteva întîmplări pe care încă le mai știm cel mai mulți. Ne vorbea despre acele lucruri și despre iarnă, că nimic nu se întîmpla acolo de unde venise, fără frig și zăpadă și foame. Dar la noi era frumos, fiindcă strîngeam frunze, și ea ne tot povestea, și noi duceam frunzele lingă ea; eram pe Evânt. Cîteva zile a fost ca vara, soarele ne dădea și lumină și căldură.

Unde găseam iarba mai verde ne opream și ne povestea. Au început cele mai frumoase zile.

Am fost făcuți pionieri, primii pionieri, părinții ne-au spus că ei au fost organizați și ne-au spus și cum era pe-atunci. Noi, ce mai, ne bucuram de treaba asta a noastră și eram matri, eram atît de serioși și ne umplusem de un entuziasm fără sîrșit, nu rideam de nimic. Selăușul trecea de-a lungul Neder-gasului și Aliss în dreptul rîndurilor mergea făcută și chiar foarte îngîndurată. Înainte era Hani, cu toba pe trecut și legată cu sfori, Hani era cel mai scund dar era mai mare cu trei ani decît noi. Era atunci o după-amiază destul de ploioasă și Selăușul se umflase pe deasupra podetelor. Era și noroi, dar eram prea bucuroși să ne mai ferim de tină. Călcăm apăsat, Hani cel scund, și el, și iar părea că trece prin apă, era atît de turbid. De lat. Știam că fusese odată bolnav, eram toți mai înalți ca el, dar avea umeri încă odată cît noi. Cum era înainte și bătea atît de tare și neintrerupt, ni se părea că-l vedem prin apă mai mult ca oricînd; chiar părea înfundat în noroi, trecea cu tălpile lui mari prin bălți și bătea. Am mers pînă la ultimele case și am trecut podetel de partea cealaltă, apoi am luat-o îndărăt. Floaia se întinse, dar nici Aliss nu se acoperise pe cap, mergea doar cu miinile înfundate în loden. Pe partea cealaltă s-a oprit și ne-a dat tonul. Eram la jumătatea drumului spre școală, pe partea dreaptă, cum mergeam atunci. A dat tonul de două ori dar n-a ieșit nimic, și-atunci a dat tonul Hani. Cel mai tare se auzea el, și mai gros, și tot el bătea încă, nu-i dăduse toba lui Peter, cum ne-am înțeles la școală; să bată la dus el, și la întors Hani. Mergea și mult mai înainte noastră. Ne-am apropiat de biserică și-am trecut podetel, deja sub apă atunci, ne-am urdat toți și am ajuns la școală pînă la urmă, la fel de bucuroși ca la plecarea. Directorul ne-a pus înșigne și am cîntat încă odată, dar a mers mult mai bine, poate fiindcă ne era rușine, și directorul chiar se uita foarte atent, dar după cuvîntare, chiar spre sfîrșitul ei, ne-a intristat, și ne-a cam ostentit.

Era împotriva lui Aliss, o știam și noi, Aliss avea clasa noastră, asta era. Cele două învățtoare mai vechi au început o altă viață de cînd cu Aliss. Mergeam la școală,

Aliss ne spunea cite o lecție, dar povestea atît de frumos că o ascultam nemigăciți și le știam pe toate cite ni le spusese ea. Se apropia de fereastră și dădea perdeaua la o parte, rămînea acolo, ne povestea de acolo. Ne spunea și alte lucruri, dar nu știu cum făcea de știam apoi și lectia. Era foarte cuminte, nu incurca nimic și plecam bucuros întotdeauna de la școală. Dintr-o zi, în pauză, Aliss încupese să vorbească și să ridea cu doamna învățtoare Seifert și cu cealaltă, pe care n-am avut-o niciodată. Și de-atunci, după prima lecție, ieșeam în curte și cele trei învățtoare vorbeau și Aliss chiar ridea cu ele, din toată inima. Nu mai intram în clasă, stăteam în curte. Aliss la unsprezece venea și ne anunța că miine avem compunere, de cele mai multe ori, și ne spunea și despre ce să scriem. Se întorcea la cele două și vorbea mai departe, pînă ne luam gentile din clasă, și pleca cu noi. Ceilalți care le aveau pe învățtoarele vechi plecau încononți și ieșeau fiecare din rînd cum ajungeau în dreptul casei lor. Noi mergeam cum apucam, pînă cînd îi încolona pe ceilalți, noi și plecam cu Aliss. Cînd bătea de doisprezece eram plecați. Pe drum, Aliss ne povestea cam ce le-a spus celor două, și așa, nu eram de loc egoiști. Că nu am fi știut și noi ce vorbesc, ce le spune. Aliss ne spunea chiar ce povestea și ce lealtele și rideam, că ea ne arăta cum au îmbătrînit, și nu mai pot înțelege ce vrem noi, mai ales acum că eram pionieri.

Nu mai era mult și începeau sărbătorile. A ieșit un scandal mare la noi, că bunicu a vindut vaca, și i-a dat popii trei sute, atunci asta era atît de mult, numai să-l scitească de biserică. Amenda pe care o luase pînă atunci o acoperă, dar își mai acoperă prezența la biserică pe încă o bună bucată de vreme. Asta a fost prima de tot și ne-a infuriat pe toți, chiar și pe mama, flică-să.

Tot acum apăruse o mare primejdie și pentru Aliss. Directorul o punea să ne caute pe la biserică și să ne noteze. Asta chiar pe Aliss. Ne găsea și ne ținea de după umeri și stătea și ea cu noi. Nici acolo nu se gîndea decît tot la treburile ei, tăcea, și noi, așa, strînși lingă ea, puteam să pătăm fețele cu ceară și să facem toate măgările pe care le-am făcut. Nu pleca decît cînd ieșea toată lumea și rămîneau și noi cu ea, popa putea să mă vadă și-mi zîmbea ca un prost, pentru că eu eram nepotul lui Kraus.

pării. Feciorul tinăr a urcat coroana în bradul cel mai înalt și s-a dat repede jos. În mijlocul coroanei guțta un purcel, de frig și poate de frică. Trebuia dat celui mai bun dansator. Eram mulți, oameni mari și copii și fete și mame și ne ieșeau din toți aburi. Feciorul tinăr a coborît și a trecut în fata lui Gust Molter, feciorul de vorbă, și i-a rătat cu degetul mare dat pe spate, l-a arătat bradul cu coroană, cel înalt. Gust a tot băgat clarinetul ba în buzunarul de la ză-bun, ba în pantalonii, a reușit să-l bage în carimb dar l-a scos și i l-a dat lui Aliss cu mina tremurînd și Aliss l-a luat tot așa. Și a pornit în costumul negru și alb, de fecior, spre bradul cu coroană. A fost ceva, Gust așa, atunci! S-a urcat ca un pisic ud pînă în virf și lumea se prăpădea. Acolo a scos o baustă și tot și-a suflat nasul în ea de vreo șase ori, a desfăcut-o cit era de mare și părea ca un steag alb, parcă chiar se preda Gust atunci, sus acolo. Tot făcea asta și nu mai începea odată. Era frig și nu mai știa nimeni de asta. Cu zehile negre de sărbătoare și cu cămăși albe, tremătam cu toții și aburii ieșeau din noi ca din cai. Gust a deschis gura. Ura, ura am strigat cu toții și Aliss tăcea roșie ca un rac prăjit, înmărmurită de tot. I bătea inima că i-o auzeam cei de aproape, pe sănătatea noastră, dacă nu se auzea clar. Bum, bum, ca o tobă la carnaval. Și ce-a zis Gust repede, deja plecînd în jos ne-a înnebunit. Cu gura strimbată de efort a strigat că el alita a avut de spus. Măi, ce treabă, parcă era directorul nostru la sfîrșitul adunării. A coborît și nu și-a mai luat clarinetul de la Aliss. Ea își uitase de clarinet, era parcă mai tulburată ca oricînd, mai mult ca înainte de a vorbi frate-său de-acolo. Am tot ris o bucată bună de vreme. De data asta, Gust părea cam mîhnit, nu mai ridea cu ochiul. Feciorul tinăr a dat drumul la concurs. Fanfara a-nceput fără clarinet și așa a cîntat, pînă la urmă. Perechile au început și ele valțul și erau care mai de care mai mîndri. Totuși se simtea că distracția nu se sfîrșise, cea dinainte, nu voia nimeni să renunțase că ar fi rămas ceva trist în Gust, sau în oricine altcineva. Ce mai, toți se uitau la o comedie cu Gust Molter, dar nici chiar așa. Dansau și rideau, nicidecum nu a fost atita veselie între oamenii aceia, doar poate ce nu apucasem noi să vedem mai de mult. Lingă bradul cu coroană, directorul și feciorul cel bătrîn și cel tinăr stăteau pe scaune și un

pați. Ce mai, nu asta rămîne important, dar i-am petrecut pe cînte pe Aliss și pe Gust și am cîntat cu ea, Gust din clarinet în fata casei lor. Domnul Molter a ieșit afară speriat puțin, adică mai bine luat prea de-odată, el nu fusese la biserică și nici vorbă la concurs. A ieșit cu o sticlă de vin de-al nostru și am băt pe ritm. Am înțut-o într-o lecție toată vremea sărbătorilor și de Anul-Nou am fost acasă la Aliss, dar nu toți, că nu vorbesc de toți, doar știți cîți nărozi sint peste tot.

Primăvara a venit repede, anul acela, ați Selăușul a luat trei poduri. Am aflat lucruri noi de la Aliss. Știam acum unde a fost luată atunci, cum, și ne-am infuriat cu toții că nedreptatea poate fi așa de tare citeodată. Multe lucruri pe care se bazează viața noastră sint de la Aliss, din primăvara aia. De unde sîntem noi, locurile nu sint frumoase, ca în închipuire sau în povesti. Pădurile sint cam stricate și poate pe cîmpul nostru sint prea multe tufe de răchită și buruienii. Dacă vî închipuți ce ne-nvățase Aliss despre înfloritul tufelor alea, despre frunzele cit unghia, abia crescute, și despre iarbă, ați înțelege mai ușor cu mult, că trași în locuri fantastice, dumnezeiești, cei mai mulți. Trebuia să spun asta, fiindcă Aliss ne-a învățat să mirosim pămîntul și vîntul și iarba proaspătă. Și tufe alea dese, și dacă vreti careva, urite. Stringeam mititori și Aliss cînta nu prea frumos, ea a recunoscut de la început că nu mai știe cînta frumos de cîteva ani. La școală făceam cîteva lecții, doamnele se strîngeau toate trei și noi plecam cu Aliss, pe la unsprezece. După-amiază plecam în cîmp, sau pădure, și vîntul cu soarele ne înnesegrețe și pe noi și pe Aliss, nu mai era așa de palidă ca atunci cînd venise la noi, la-nceput. Ne-a învățat în vremea asta tot ce știa ea, tot ce-a putut afla de peste tot, pînă atunci. De l Mai, fanfara a cîntat pe Evânt la cinci dimineața, eu am stat între cizmele celor din fanfara Gust. Și dealul era plin de aburi atunci. Mai tirziu, oamenii au plecat în case și era atita liniște, nu ca la Sighișoara în oraș. De fapt așa era mereu la noi. Ne-am pus la gît cravatele roșii și iar, pentru a cita oară, ne simțeam așa de bucuroși pentru asta, noi primii pionieri. Nu prea știu cum sint asta copiii aștia de-acum dar noi eram foarte conștienți că sîntem primii pionieri.

Desen de FERNAND LEGER

Afinități și structuri

(Urmare din pag. a 3-a)

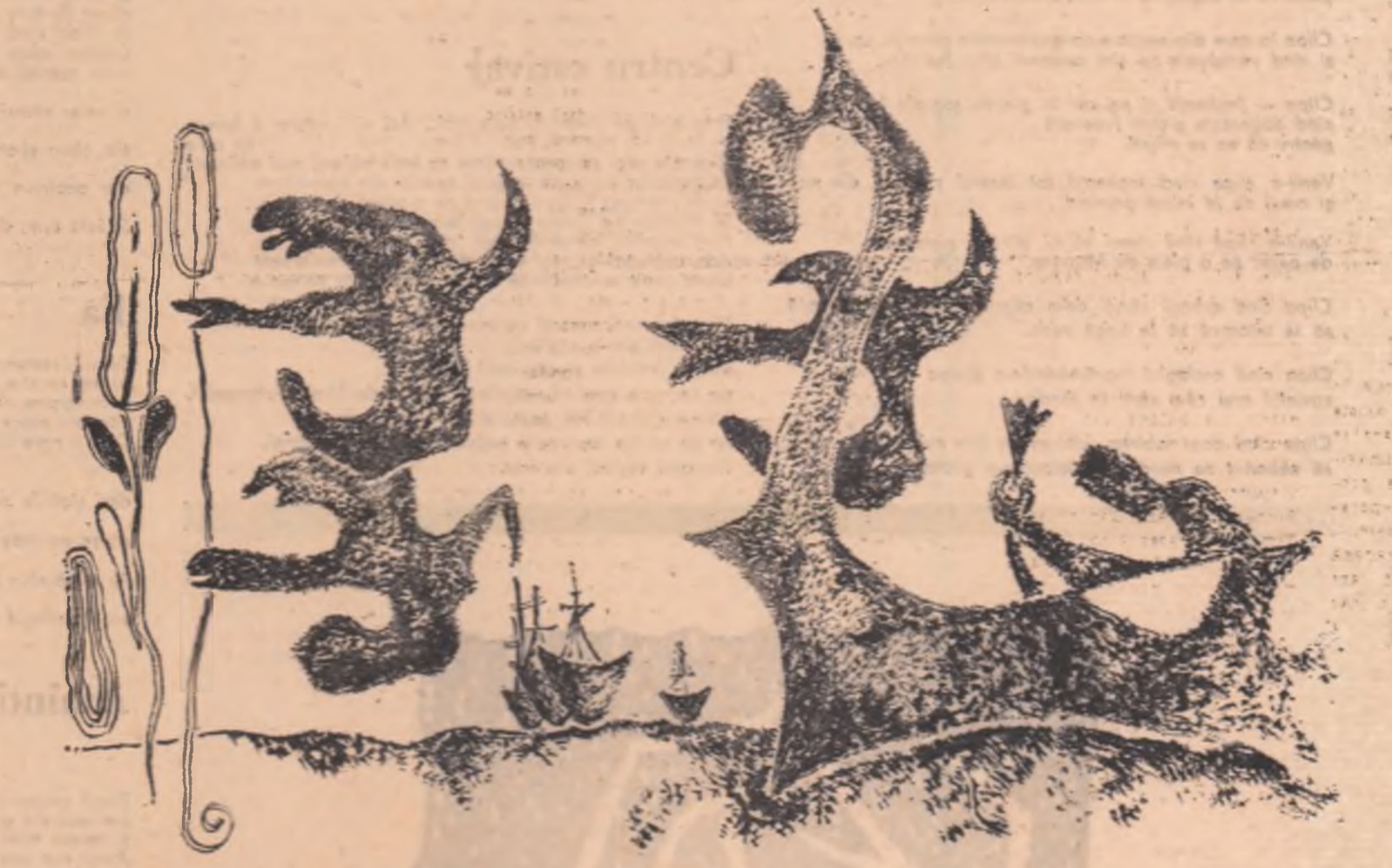
sale se constituie din tensiune universală a particularului, din strigătul său înflăcărat care prin el însuși implică un ideal justitiar, și nu invers.

Ion Gheorghe trage un semnal de alarmă deasupra orașului că Vine iarba!, o iarbă menită a simboliza natura primară, în desfrîu și liber arbitru, capabilă să distrugă cetățile, civilizațiile glorioase pe care omul și le-a construit, construindu-se pe sine. Sensibilitatea sa frustă, adecvată elanurilor dinții ale materiei, a putut asculta această creștere tainică a vegetalului, instrundu-ne despre forțele sale cu adevărat malefice, făcînd, implicit, o apologie a vieții urbane, ceea ce mi se pare cu totul remarcabil în evoluția lui Ion Gheorghe.

Ilie Constantin a putut să le apară unora stagnat într-o formulă academică, rigidă și insensibilă la automișcare, și de acest lucru, într-o mică măsură, este vinovat chiar însuși poetul. Dar dacă în acest fenomen admitem un mic adevăr, trebuie să atragem atenția că el conține o eroare cu mult mai puternică. Ilie Constantin este obsedat de formă (ca și Philippide, Doinaș, Baltag etc.) în cel mai înalt grad și poezia, arta, în ipostazele sale autonome nu poate trăi în afara acestui concept esențial. În artă, la un moment dat, și aceasta în chip decisiv, forma autentică însăși rațunea de a fi a ceea ce este, ea nu este decît decît însăși arta. Dar cum formele artei au suferit numeroase variante, mai ales în secolul nostru, unii sint tentați să privească superficial fenomenul și să apeleze la criteriul majorității (foarte mulți poeți de astăzi scriu în vers liber) sau, și mai descurajant, la acela al modei de ultimă oră (sint destul care au impresia că poezia liberă, albă etc. se scrie doar de cîteva ani!). Exagerările sint evidente, încît o poezie de o tensiune umanistă, axată pe o contemplație melancolică, așa cum o scrie Ilie Constantin (volumul *Bunavestire*) nu poate decît să ne încurajeze pe drumurile abrupte ale unui ideal de ordine, măsură și echilibru.

Gheorghe Pituț, din aceeași familie de expresionisti ca și Ion Alexandru, Cezar Ivănescu sau George Alboiu, se supune mai întii conceptului de Datorie care, în existența rurală, este dintre cele mai de seamă porunci: „De pe muntele Datoriei / privește încrîmțit clipă / omenirea; / curg valurile ei veșnice / într-o singură parte, / poporul meu / ară făcut / pe zece mii de dealuri / abia se văd / din ceață muritorii / ... / părinții chiar dacă au stors / pămîntului recolte nesperate / încep din nou cu începutul / pentru că ei / sint cei ce nu se iartă” (*Cine mă apără* — p. 104). O poezie în genere, ideologică, fără grauitate, ca și la Ion Gheorghe.

Dintre cele mai semnificative debuturi ale anului, l-am amintit pe Cezar Ivănescu, poet de o claritate a originului, a misterelor dinții ale ființei, cu totul ieșit din comun. Volumul său *Rod*, întîmpinat unanim de critica avizată ca avîndu-și sursa în monotonia ritmurilor înalte ale universului, este o apologie oraculară a omului pentru forța sa nemărginită de a suferi. *Mircea Ivănescu* debutează tirziu (*Versuri*, 1968), dar revelator pentru poezia sa de penumbră în mijlocul căreia, ca într-un salon cu mobile în tonuri de amurg, gesticulează un romantic. *Vîntul Ivănescu* cu a sa *Cinste specială* se reclamă din romantismul protestatar grețos pe experiența mai nouă a supra-realismului, dicteului automat. *George Alboiu* a tipărit *Cimpia eternă*, cutreierată de intineric și vegheată de focuri nomade, iar *Marin Mincu* și-a adunat versurile sub titlul de *Cumpănă* a unui expresionism brutal în prima parte, stilizat în a doua și mai plin de enigme.

Desen de arhitect MARIN RUSU

La școală, îl auzeam de multe ori pe director cum urlă ca un doliu acolo, în biroul lui, la Aliss, și-l vedeam cum se l scutură făcînd de porc, roze, ca din parizer. Începusem cu adevărat să-l urim. Era vremea cînd se făceau *Knechti și maedi*, adică feciori și fetele mari. Și atunci nu lipseau de la biserică nici unii, doar fiecare avea vreun frate mai mare sau o soră. Directorul stătea la ușă și cum ieșeam, cum ne înșfăcea de urechi, al dracului avea mare îndemînare la asta, orice eram pionieri sau nepionieri, și buni și răi, fără aiegere. Într-o zi de duminică, pe zăpada albă și frumoasă, cizmele negre ale feciorilor, lustruite, se conturau elegante și bine întreținute. Și coronitele fetelor, parcă atunci erau culesse și împletite, de pe cîmp. În duminica aceea l-am cunoscut pe fratele lui Aliss: mai bun zis l-am cunoscut mai adînc. Îl făceau fecior. Îl mai știa lumea, că era clarinetistul fanfarei, era și bun cîntăreț. Dar lumea-l știa și mai mult fiindcă avea o hibă, vedea doar cu un ochi, pe unul îl ținea strîns. Cînta și la clarinet tot cu ochiul închis. Fanfara nu făcea mare lucru fără el. Dar oamenii rideau pe față, Molter cînta doar cu un ochi, asta e cam suspect, și rideau. Numai el nu se supăra și ridea cîntînd, ridea cu un ochi. Și de asta ceilalți, chiar și cei din fanfara, rideau și mai rău. L-au făcut fecior și l-au ales orator, ai naibii, chiar pe el. Asta se numea *vuart Knecht*, ar veni cam omul de vorbă. Feciorii aleși intrau în *brudersaft* adică frăția celor deja bărbați. A venit prima sărbătoare mare, Crăciunul. Iarna era în toi, atîta zăpadă mai rar, feciorii tineri au pus între școală și biserică șapte brazi înalți, țîțaiți proaspăt și i-au împodobit cu panglici minunate și steluțe de sic. Feciorul bătrîn a dat semnalul și băieții cu fetele mari au început dansul, fanfara cînta în ritm clar. Feciorul de vorbă, Molter, stătea mai în față și cînta cu un ochi și era nemăpomenit de serios, nu mai ridea. Dar ce se mai umflau ceilalți în buci, plezeau de ris. Aliss era cu noi, și așa, emoționat și roșie în obraji, n-am mai văzut-o decît o singură dată. Avea lodenul de duminică, mai lung și cu nasturii pe două

alt scaun stătea lingă ei, neocupat. Știam cu toții cine trebuie să șadă acolo. Directorul a anunțat că dacă nu mai există altă dorință, poate începe dansul de sfîrșit, care alegea perechea cea mai bună, pe cei mai buni dansatori. Atunci Aliss a ieșit dintre noi. A ieșit în față și a mers direct la fratele ei, la Gust. Clarinetul ni l-a lăsat nouă. I-a spus ceva iute lui Gust, nu auzeam ce, așa voia ea. Aliss era tot roșie în obraji dar așa de dreptă și mîndră, n-am mai văzut-o pe Aliss. A trecut lingă feciorul cel bătrîn și i-a spus și acestuia numai citeva vorbe. Atunci acesta a dat semnalul la fanfara și ultimul dans a plecat cu putere, parcă mai spre cer, căci alătururile le-au dat toți mai pe spate, cu capul lăsat îndărăt. Aliss puțin aplecată din mijloc, se rotea în cercuri largi și frumoase, iar Gust o conducea foarte sigur și lejer totodată, parcă zburau și, mîndri și serioși au zîmbit tot timpul. Picioarele lui Aliss se desfăceau de pămînt așa cum a rătat că ar putea face și cînd stăteau. A-cum pluteau. Avea ghețe înalte și negre și șirete pe două părți, cu găci nichelate. Zăpada se răspîndea în pulbere între ei. Cît ne-am mai umit pentru Gusti! Ne-a fost atît de greu chiar și nouă să recunoaștem ce vedeam. Nu era un netot deci, era un băiat elegant și voinic și am fi vrut cu toții să ajungem ca el. Nu credeam că poate fi așa, nu credea nimeni, dar cei doi arătau atît de clar și de firești, că într-adevăr sint neobișnuiți amindoi. Nu era în dansul lor decît plutire, părea că asta le e atît de normal, o mișcare firească ca o plimbare prin visele lor. Noi ne bucuram ca nebunii, sușitam și ni s-au pus noduri în gît, siguri că Aliss era cea mai apropiată ființă de noi. Au fost aleși Gust și Aliss și Gust ducea a-casă într-o mină purcelul, iar în alta clarinetul, și mai departe, după ce a trecut lumea spre case, Gust a cîntat ceva încet, iar Aliss mergea cu noi, în urma lui, cu coroana. Era înaltă, cea mai fină și mai cuminte dintre toate, dar Aliss atunci plîngea, e drept doar cu lacrimi, și nouă chiar că nu ne mai stăteau în gît blăstămatele noduri, că urcau ale naibii ca niște porumbei scă-

poeme

de Vladimir Holan

La fel și nouă

Preimpurie primăvară... Atît de firavă încît
Ne-aduce îndoiala primii muguri...
Dacă fi-e teamă că strănutul morgei
Se-asemie cu neaua și că îngheață încă
Cu ce să te inverșunezi spre-a împăca zgircitul soare ?
Melancolia-n care lipsește libertatea
E-ntoaldeauna la-nceput
O lipsă-n pîntecul și-n pieptul fărăi
De multe ducem lipsă atuncea cînd iubim :
Iubirea sau uitarea de toate și de sine.

Cine știe

Ai așezat pe-o carte pentru mine
Cazile tale rețezate și negrele sprincene smulse
Doar pentru că fiind mireasă
Te-arăși la primărie într-o rochie
Și în lăcașul sfînt în alt vestmint.
Dar și pentru că rufăria pe care-o ai e prea puțină
Și este nevoită să o speși în fiecare săptămînă
Și mirele e gata să vîndă dormitorul ?
Potemchiano, cine știe, poate că plînsul se străvede
Mai desușit decît oriunde
Acolo unde nimeni nu-l aprește !

Rugă

Cînd vei porni prin noaptea cu vijelii de iarnă
Vei înfelega-atunci : femeia e-o contopită-mperechere
Și taluși, nu știu cine, în fiecare noapte
Își dă silința să-mpreune o așchia dintr-un stejar
Cu-o așchia din crucea lui Isus
Dar și-a primit pedegapsa : tema
Teama născută de povara unei cumplite așteptări
Născută de o spaimă mai cumplită.
Roagă-te pentru el.

Zăpada

La miezul nopții a-nceput să ningă. Și-acesta-i adevărul,
doar în bucătărie te simți în largul tău
chiar dacă-acolo-i locul insomniei.
E bine, încălzești ceva pe plită, bei un pahar cu vin și-apoi
privești pe geam cum te-nconjoară familia veșnică.
De ce ți-ai frămînta deci mintea să afli dacă nașterea și
moartea sînt niște simple puncte
De vreme ce știi bine că viața nu-i un drept ?
De ce să te neliniștești de suma care e în joc ?
De ce să-ți însușești ideea că n-ai altă cli a nevoie
Să-i cumperi Saskiei pantofi ?
Și pentru ce te-ai lăuda
Că ești lovit mai mult ca alții ?
De n-ar fi fost pe-acest pămînt lăcerea
Zăpada ar fi născocit-a în visul ei legănat.
Ești singur, Nemîșcat. Nu faci nimic. Nimic din tot ce-er
deveni vizibil.

Întîlnire într-un ascensor

Întrosem împreună-n ascensor. Eram doar noi. Nai doi.
Ne-am măsurat din ochi și-atîta tot.
Da. Două vieți, o clipă plină, fericire...
Ea la etajul cinci a coborît, iar eu, care mergeam mai sus,
Am înțeles că niciodată nu se cuvine s-o mai văd.
C-această unică-ntîlnire se prelungește-n veșnicie, că nu mai
trebuie s-o văd,
Că dacă-ai fi urmat-o atunci ai fi urmat-o ca un mort
Și dacă ea ar fi venit la mine
N-ar fi putut să vie decît din altă lume.

Europa

Toate temițele din lumea asta
Durate sînt din pietrele cu care-a fost lovit Isus Cristos.
Durate sînt de mîini atît de pline, atît de pline de arginți
încît
Pomana cea mai mică le e cu neputință.
Și-așa o închisoare se-nalță după alta
Și-aproape toți sîntem în ele-nchiși,
Sîntem închiși în ele și-n ele vom pieri
Așa cum Dumnezeu voi-a
În noi să locuiască, fără noi.

Cutezanță

În memoria lui Jakub Deml.

De multă vreme arzi să scrii un vers
atît de limpede și simplu ca să devină invizibil,
aci n-ar sfinjeni pe nimeni, însă-ar putea fi desușit
de-un inger ! Și te-ai întrebat, de-alte ori te-ai întrebat,
ce-anume-ar trebui să cînte acest poem, chiar dacă-ar fi,
așa cum foarte bine știi, un lucru fără importanță,
dar limpede și simplu atît de mult încît
să nu poată fi altfel decît doar invizibil.

Tălmăcire și prezentare de Virgil Teodorescu

Vladimir Holan, născut la Praga, în anul 1905, este așezat în Istoria literaturii cehce, publicată de H. Jelínek la editura Sagittaire-Paris, în 1935, printre „tinerii poeți cehi care formează extrema stîngă, în sensul poetic al cuvîntului”. H. Jelínek socotește că atît jocul cîș și rafinatele sensuale ale poetistilor îi sînt străine. Dar, zice el : „Dacă suprarealism înseamnă eliberarea materiei, liberul zbor al spiritului și al fantaziei spre regiunile imateriale ale spiritualității, nimeni nu merită mai din plin numele de suprarealist ca domnul Holan”. H. Jelínek se hotărăște să-l situeze poezia la limita dintre vis și trezie, la limita ocularității și a dorinței de a pătrunde tainele universului, atribuindu-i totodată, un limbaj dificil, aproape ermetic. Dar dacă în privința catalogării sovietice, H. Jelínek nu ezită să-l considere o puternică personalitate, capabilă de cel mai sublim elan al gândirii lirice. Sovăiala istoriografului e firescă, pentru că, de la bun început, opera lui Holan nu suportă un cadru istoric precis. Desi în jurul anilor 1926 și mai tîrziu, se poate spune că

în Cehoslovacia triumfa „po-elismul”, mișcare înrudită cu DADA și cu tendințe suprarealiste, animată de Nezval, Salfert, Bichl, — Holan se află mult mai aproape de Mallarmé, prin neobositul său travaliu de polizor de lentile, așa cum lesne se poate constata cercetînd cărțile de versuri „Triumful morții” (1930), sau „Ogiva” (1934). Alchimie poetică și savantă arhitectură verbală pusă în slujba dorinței de a transcrie impalpabilul, infinitesimalul, zgudurile subterane. Pe plan etic se poate spune că opera lui la turnura unui act ontologic. În anii războiului, puternic influențat de evenimentele politice (Tratatul de la München, cîmpirea țării de către nazistii Holan își va schimba atît instrumentul, cît și rotatia și tonul. Marelui său poem „O noapte cu Hamlet”, poem conceput și în parte scris în timpul războiului, ne introduce în culisele unui cumplit cosmar, într-un onirism de Grand Guignol, care ne face să ne gîndim la Antonin Artaud. Imediat după cel de al doilea război mondial, prin 1945-47, în euforia anilor eliberării, Holan devine un panegirist fără rezerve, iar poezia

lui capătă un aspect oratoric și de multe ori prozalic. Sînt evidente încercările poetului de-a însuși versului mai mult limpezime și mai mult umanism. Se poate face aluzie, în legătură cu poezia lui Holan, la barocul ceh practic al Bedřich Bridel sau Jan Korinek. Iar tînd seama de gustul interogației permanente la adresa viitorului omenirii, de amestecul de vulgaritate și transcendenta, de frecvența utilizare a termenilor tehnici, de tendința de a transmuta tensiunea emoțională în judecți abstracte, poezia lui Holan ne amintește o anumită poezie metafizică de tip anglosaxon. Dominique Grandmont, care mi-a sugerat, de altfel, o serie de afinități și care l-a tradus, nu de mult, pe Holan în limba franceză, îl alătură, într-o măsură și de Gottfried Benn, observînd atenția pe care o acordă indicilor putrefacției, verminei, disecțiilor anatomice (mai mult din dorința de catharsis), înclinarea de-a amesteca epocile și civilizațiile dispărute, precum și sincretismul său lingvistic. Mie îmi amintește de Char și de Eluard.

De Char, pentru că și la Holan poezia și morala se luminează una pe alta, pentru că se poate ușor vedea și la el (ca și în „Les dantes de Montmirail” a lui Char) cum ritmul poetic și cel etic se succed, se interferează, se contopesc ascendenți. Forma poetică avînd, totuși, o influență decisivă asupra expresiei morale. De Eluard îmi amintește prin versul fin și gata să se rupă ca un șirag de perle negre, prin întîlnirile fortuite, prin locul central pe care îl ocupă în opera lui visul, semnele, imaginile în avalanșe, statuetele de pe trepte, cocosi decapitați, enorma umbră a formelor incomplete dar foarte pure, și mai ales prin savanta cizelură care merge pînă la simplitatea fabuloasă a invizibilului. Însă ar fi zadarnic să-l căuțăm lui Vladimir Holan o etichetă. Efortul lui de a da corelațiilor lumii noastre o nouă culoare, un nou vehicul și un nou accent, l-a făcut să cîstige, pe plan poetic, o totală independență. Și mi se pare că Vladimir Holan e unul dintre cei mai mari poeți ai lumii.

Acela ce-i îndepărtat

Acela ce-i îndepărtat, aflat în inima femeilor îndrăgostite,
e însuși spațiul, prin umare păstrează-n el ceva din stele,
din arbori și din riuri.
Dar e de-ajuns ca-n preajma lui un liliac să dea din aripi
ca să își opere, pe loc, cu palma desfăcută, burta.
Se sperie, deși reale, de tot ce poate fi real : „Deci te-ai întors ?”
Cunos, cu de-amănuntul, simfrea celor care dă de
mîncare pietrelor
și ele-ncearcă, de asemeni, să înspăimînte-atît cît pot,
chiar dacă, după treaba asta, se vîd silite-n goana lor
să traverseze, pe ascuns, și propriile lor fruntarii
cu diamantele cusute în sexualul buzunar.

Ea sau Soarele se dedublează deseori ca să arate locul în care nu mai este

Pentru Libuša Windermanová

E ea mereu și e mereu prezentă !
Însă și calul săturat de orz,
de orzul care-a fost găsit sub cărmizii, în Piramide,
meru răsare-n zare și e mereu același,
întoaldeauna fără călăreț...
O vîd cum dă-napoi în verde, cum se retrage-n tragedia,
în timp ce creanga ofilită se scarpină-nădrăul urechii
aderii
și-o pasăre de apă
își bate joc de lacrimile sale.

Din nou din acea clipă

Atunci cînd pînă și un bun prieten, n-o să priceapă
versurile mele
(cum se întimplă cu acele ființe care n-ar putea,
chiar dacă-ar vrea, să săvîrșească-o crimă)
în clipa cînd, abandonat, căzu-l am pradă disperării
(cunoscut stătu care vîzînd păcatele de pe pămînt
s-au speriat atît, încît mult n-a lipsit să se preschimb-n
lemn)
și chiar atunci cînd mă gîndeam c-ar fi mai bine să-mi fac
seama,
da, chiar și-atuncea îmi ziceam : prea bine — să devin
nimic
dar pentru-a nimici nimicul !
Și iată cum, din clipa ceea eram din nou îndrăgostit.

Ea

Să vii înseamnă mult, dar să aștepți înseamnă și mai mult.
Și ea, ea știe să aștepte. Mormintele sînt pentru ea
o mîscare de urzici pe spatele pămîntului
cărui-i place să se flageleze.
Deși îi pare lucrul cel mai de preț din lume un simplu buf-
găre de lut,
deși statuile nu-i plac, nici florile numite de pămînteni
„pansele”,
ea se ascunde bucuoroasă după un frunghi de arbor sec și
vesteții.
Pe urmă-abia (de n-ar avea de oferit decît pomăt făcut din
ceară)
ea îi pofteste în grădina pe musafirii ei din casă.

Amintire II

Lui František Tichý

După ce-am căutat în zadar, în lung și lat, pîmpinele,
am ieșit din pădure
și ne-am oprit, la prînz, în iarba neagră.
Aerul era uscat ca o tînichie. Priveam către
cealaltă pantă, acoperită de-n vegetație deasă,
diferite soiuri de arbori și tușuri.
Păreau tot atît de uimiji ca și noi.
Totmai voiam să-nțreb ceva,
cînd în această masă imobilă, vrăjită, dreptă,
ce te-nspăimîntă,
un arbore,
și asta numai într-un singur loc,
a început de-odată să tremure încet,
ca un acord de sextă, dar fără nici un sunet.
Parcă-ar fi fost un strigăt din inimă pornit,
deci însăși aventura,
dar arborele a-nceput să murmure și să șoptească,
așa cum murmură argintul cînd îl învîluie coala,
dar arborele a-nceput după aceea să tresară,
întocmai cum tresare fusta unei femei care atînge
vestimîntul unui om cîînd un vraf de cărți într-un azil.
Dar arborele a-nceput să tremure și să tresară
ca și cum cineva străîn l-ar fi smucit și scuturat,
da, cineva care-a privit pînă-n străfunduri de abis
în ochii negri ai iubirii,
și-atunci mi s-a părut că eu
ar trebui să-mi dau sfîrșitul...
„Nu-ți fie teamă”, zise tata, „nu se cutremură pămîntul !”
Dar chiar și azi îmi amintesc
cum am pîlit la față cînd mai tîrziu pușin,
sosiind acolo, am zărit sub arbor,
un scaun gol...

Ilustrație de KAREL SVOLINSKY

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Ștefan Mănușacu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Baltag, Gheorghe Tomozel
Secretar general de redacție :
M. Ungheanu

REDACȚIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11.51.54 ; 12.16.10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE

3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „GASA SCÎNTEII”

Paștințar : Nicolae Ion.

Tehnoredactor : Ștefana Harbur